

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY V, NÚMS. LXXXV-VI-VII, MAIG I, MCMXIX

Número solt, 40 cèntims

SUMARI

El profund civisme, per R. RUCABADO.—Moralitats i pretextos, per J. M.ª LÓPEZ Picó.—Pròleg al llibre *La primera victòria del catalanisme*, de Narcís Verdaguer i Callís, per F. MASPONS I ANGLASELL.—Intel·lecte i acció, per A. ROVIRA I VIRGILI.—Valencianisme i nacionalisme català, per MARTÍ ESTEVE.—Bibliografia de S. Kierkegaard, per J. ESTELRICH.—Amb motiu d'un llibre de C. Andler, per M. REVENTÓS.—Diàlegs crítics, per J. FARRAN I MAYORAL.—Lletres, Pròleg al llibre de poesies *Itàlia*, de Josep Aragay, per C. RIBA.—Els llibres, per J. LL.—Arts plàstiques, per E. M. P.—Les Revistes, per J. F. B.

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 - BAIXOS
BARCELONA

SUMARI DEL NUMERO LXXXIV

La mort d'En Joaquim Folguera, per R. RUCABADO. — Moralitats i pretextos, per J. M.ª López-Picó. — Kierkegaard i Unamuno, per JOAN ESTELRICH. — Institucions de govern per als problemes socials, per R. NOGUER i COMET. — Diàlegs crítics, per J. FARRAN i MAYORAL. — Història de l'indiscreta bondat, per JOSEP PLA. — Els llibres, per N. — Arts plàstiques (Les Exposicions), per E. M. P. i J. F. R. — Les Revistes.

PUBLICACIONS DE "LA REVISTA"

Administració: Corts Catalanes. 613, baixos, Barcelona

LLIBRES APAREGUTS:

RAMON RUCABADO <i>Els editors i la llibertat de l'art</i>	E. DURAN REYNALS <i>Quatre Històries</i>
JOSEP ARAGAY <i>La pintura catalana contemporània. La seva herència i el seu llegat</i>	JOSEP M. DE SEGARRA <i>Cançons d'Abril i de Novembre</i>
CLEMENTINA ARDERIU <i>Cançons i elegies</i>	FERRAN SOLDEVILA <i>Exili</i>
JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ <i>L'infantament meravellós de Schahrazada</i>	E. PRAT DE LA RIBA <i>Per la llengua catalana</i>
MIQUEL POAL AREGALL <i>Mots plaents i desplaents</i>	CARLES RIBA <i>Càntic dels Càntics i Llibre de Rut</i>
ANTONI ROVIRA I VIRGILI <i>El Nacionalisme</i>	MARIA A. SALVÀ <i>Les Geòrgiques Cristianes de Francis Jammes</i>
JOAQUIM FOLCH I TOBRES <i>Meditacions sobre l'arquitectura</i>	JOSEP LLEONART <i>Poesies de Richard Dehmel</i>
M. MORERA I GALICIA <i>Venus i Adonis</i>	JOSEP CARNER <i>Les planetes del Verdm</i>
JOAN SACS <i>La moderna pintura francesa fins al cubisme</i>	ALEXANDRE PLANA <i>Contrabaedeker</i>
ALEXANDRE PLANA i altres <i>L'obra d'Isidre Nonell</i>	JOSEP M. TALLADA <i>Les doctrines de P. J. Proudhon</i>
MIQUEL FERRA <i>Cançó d'ahir</i>	GUERAU DE LIOST <i>La ciutat d'Ivori</i>
LL. NICOLAU D'OLWER <i>Literatura catalana, Perspectiva general</i>	JOAN ALCOVER <i>Poemes bíblics</i>
ENRIC JARDÍ <i>Les doctrines de Georges Sorel</i>	FREDERIC CLASCAR <i>Estudi sobre la filosofia a Catalunya en el segle XVIII</i>
J. M. LÓPEZ-PICÓ <i>Moralitats y Pretextos</i>	JOSEP ARAGAY <i>Itàlia</i>
J. FARRAN Y MAYORAL <i>La renovació del Teatre</i>	MERCÈ VILA <i>Les Hores</i>

JOSEP ARAGAY

Itàlia

Publicació de LA REVISTA, vol. 25

Preu: Ptas. 3

MERCÈ VILA

Les Hores

Publicació de LA REVISTA, vol. 26

Preu: Ptas. 2'50

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY V — NÚMS. LXXXV - VI - VII — MAIG I - 1919

EL PROFOND CIVISME

«Aquesta guerra és guerra civil» digueren els amics de la unitat moral d'Europa en agost de 1914. Es guerra dins una ciutat. També ara farem nosaltres en aquests moments, a casa nostra, igual clam: «Aquesta guerra és guerra civil.»

Topen coses insolubles, eternes. L'Autoritat del Treball. L'Execució del Treball. I nosaltres, que tenim el cor al Treball, és a dir, a tot arreu, voldríem aixecar les mans també «*au-dessus de la mêlée*». La ciutat nostra és la ciutat de la gent de bona voluntat de banda i banda. Ciutat, paraula que és un compromís de convivència i un *veto* a tot egoisme.

Ciutat, terme que enclou respectes sacres: nosaltres hem treballat per sa unitat moral. I ara que la veiem tan trencada, constatem que el trenc ja és rovellat, de tan vell.

Es que tots hi érem a trencar-la. Els uns oblidant els altres i vivint només per a si mateixos, els altres vivint només contra els uns, i en si mateixos no pensant gens; aquells, febles davant l'amenaça; aquests, indiferents davant la violència, i tots plegats dissociant-se i vivint vides divergents, i tots plegats entronitzant la pura força.

I la ciutat dels esperits gemega de tots costats, perquè fugí d'ella tothom. I sense l'esperit, qui no fracassarà? Els uns sistemes cauran darrera dels altres. Cauran conservadorismes i cauran jacobinismes, perquè sense la caritat cap cosa resoldran.

Si sols la caritat aguanta la justícia, si hem

d'acabar per la caritat, comencem, doncs, per ella. Que ja fa temps que hi havíem d'haver començat.

Vet-aquí; el zel d'ara, aquesta vigilància, aquesta providència, perquè no els teníem sempre? Una mica d'heroisme cada dia i ens estalviariem el d'avui, que és poc, i el de demà, que potser en caldrà moltíssim. Ah! és que l'home sols es mou per la passió, i sols el perill el purifica?

Doncs creem la passió permanent, i vigilem pel perill de cada hora, sobre tot pels perills de la pau i de l'adormir-nos. La passió permanent és la passió de Ciutat, la passió de sa puritat, de son ordre i de sa convivència i de son benestar. Ço que vol dir la puritat, l'ordre, la convivència i el benestar-hi dels homes que hi viuen.

Cal ésser profundament ciutadans, tant, que els conceptes *ciudadà* i *home* es confonguin. Ciutadania és consciència de comunitat, de fraternitat, que vol dir atenció, limitació, sacrifici dels uns pels altres, no un dia, sempre: Caritat, en una paraula.

Tant com en l'exemple del valor hem de pensar en el valor de l'exemple quotidià. A cada pas de la nostra vida ordinària, si penséssim que nostres conciutadans ens miren, obrariem sempre com hem obrat fins ara? I curem que res s'amaga i que el fum traeix la flama, l'acte egoista traeix l'egoista pensament.

L'excés de pau porta la guerra. I la llei de l'home és aquesta, que quan es fa massa bons

tractes ell mateix, quan està en pau amb si mateix, llavors esclata la guerra entre ell i els altres.

Hem de tornar a l'ascètica individual i civil. Hem de sentir-nos l'ordre al fons de les entranyes, l'ordre universal i l'ordre ciutadà. Que hi hagi, dins nostre cor, lloc per a tothom, i respecte per a tothom, i regnarà en la Ciutat la llibertat benèvola.

Molt abans que al carrer, és dintre la sang de

cadascú de nosaltres que lluiten el beat possident contra els malcontents instints. Ajudem dins de nosaltres a qui voldríem triomfés a la Ciutat.

Si en cadascú es cotitza l'esperit, no es batrà la gent per la possessió de la matèria. La matèria és poca i temporal: l'esperit, immens i etern: n'hi ha abundor per a tothom. Sols en ell pot fonamentar-se la pau civil.

R. RUCABADO.

MORALITATS I PRETEXTOS

Quan em diuen: — Jo he estat sempre molt conseqüent, — tinc por que si demanava: — ¿Però què és vostè?, — no em responguin: — Un vell de tota la vida.

* * *

Al tranvia parlen dos companys.

Davant per davant dos senyors que els escolten l'un xiuxiuéja:

— ¿Ha sentit?, diu que són cercadors de l'absolut.

L'altre respon:

— ¿Cercadors de què?

¿Quins electors matiners!

* * *

Voluntaris de l'ordre material que manteni la regularitat de l'alimentació mentre els esperits famejants de justícia llangueixen dins el desordre de les consciències:

Quan el vostre ordre us oferirà un repòs digestiu, ¿qui seran els movilitzats que facin la Ciutat Nova i qui restablirà l'ordre sobirà de les consciències?

* * *

Mestratges malversats, joventuts ocioses dels diletants impacients de vanitats mundanes: Sobteu la quotidianitat dels homes com la inutilitat d'aquells repatriats de les guerres colonials que ens escometen pel carrer amb veu entre exigent i peresosa dient-nos:

— Facin, senyors, voluntàriament, una caritat.

* * *

Acostumen dir dels altres que no saben on van, les gents que ja han perdut llur camí. I els que s'hi queden.

* * *

Bon mosso de cafè aquest que els dies que fa festa se'n va a pendre cervesa al cafè del davant.

* * *

Alguns escriptors i polítics són com aquelles dansarines que pensen més en els que els esguarden que en la dansa.

* * *

¡Tanta sinceritat com vulguis, poeta!

¡Però no te'n facis la crossa dels versos coixos!

* * *

Nihil sub sole novum.

Aquest pot ésser el lema de tots els erudits. Déu ens servi, però, la joia del dia que hem tancat la Biblioteca i després d'un bany matiner, sense comprar la premsa diària, hem eixit a passeig i hem sapigut veure que totes les coses eren noves sota el sol!

* * *

Per a fugir de totes les imposicions de dalt i de baix, no sabria pas demanar més llibertat sinó el sentit exacte de la responsabilitat.

* * *

El barroer adinerat que acostuma dir sempre: «*Això es resol amb cent pessetes*», no sap que moltes vegades amb una mica de polidesa trobaria més justa resolució, seria més agraït i podria fer estalvis i tot

* * *

Bons costums de polidesa periodística, prohibit literària, honestetat de polemista, etc. Molt ben dit.

Recordem, però, que sota una capa tant pot haver-hi un contrabandista com un Alfred de Vigny, del qual digueren:

— No deixà mai la capa de por que se li vegessin les ales.

* * *

Per a molts això que en diuen la normalitat, és reduïx a preguntar-me:

— ¿Que encara escriu, vostè?

J. M. LÓPEZ-PICÓ.

PROLEG AL LLIBRE "LA PRIMERA VICTÒRIA DEL CATALANISME"

DE NARCIS VERDAGUER I CALLIS (1)

La valor d'aquest llibre és bon xic més gran de la que fa sospitar la simple lectura del seu títol.

Perquè ja és cert que explica quina va ésser i com i perquè va ésser, la primera victòria obtinguda pel Catalanisme en el terreny de les realitats; però, al propi temps, i sense desviar-se ni un moment del seu objectiu, explica també totes les victòries que el Catalanisme ha anat assolint en el transcurs del temps, i totes les que assolirà en els dies futurs, per multiplicades i fecundes que siguin.

Tot i essent les seves pàgines una relació de fets (dels que s'esdevingueren a Madrid amb motiu de la discussió del Codi Civil espanyol, i dels que assenyalaren la seva percussió a Catalunya), és a dir, tot i constituint un llibre pròpiament narratiu, la qualitat dels fets que explica, la manera com els explica, i de més a més, la fortitud sobirana de l'esperit nacional al qual l'explicació es refereix, li donen aquest triplicat, ben poc freqüent, i preuadíssim, significat; i el fan alhora un document històric del més alt interès, una fidel transcripció del pensament català actual i un codi d'actuació per a l'esdevenidor de bondat contrastada per l'experiència de més d'un quart de segle.

L'ésser, el seu contingut, vell d'una trentena d'anys, fa aquestes qualitats evidents. El fullejar-lo produeix un cert regust d'arcaisme, i sense que li sigui precís constatar dates i situar fets, qui el llegeix, rep la sensació d'estar davant de pàgines escrites temps ha, per a relatar una història viscuda intensament pel seu autor, en què cada mot és el reflex d'una actuació pregonament sentida, però, a la fi, història ja acomplerta i passada; mes, en tombar una pàgina, en un incís d'una narració, en topar un comentari, el lector es sent, sobtadament, enlairat damunt la forma externa, i rep la sensació nova, tan forta i tan certa com l'anterior, de tenir a mà l'expressió d'afirmacions de la més bategant actualitat, constitutives en son

conjunt de la integritat del pensament nacional actual; i heus-aquí com per la coordinació de les dues sensacions, tenint davant la visió de la difícil i esplendent victòria del Catalanisme que el llibre relata, mal que no vulgui ha de reconèixer-li la qualitat tercera d'ésser codi d'actuació per al futur. Es, doncs, aquest petit volum una flama viva; és el testimoni d'un abrandament que, a manera de foc sagrat, perdura encara, i com a foguera des de llavors arborada, recorda el passat; és signe de fe present, i és també llum que guia; i no és estrany que així sigui, perquè tot plegat és manifestació vibrant d'un esperit enfortit per les mateixes guspines d'immortalitat de l'esperit de Catalunya.

Per això, si En Narcís Verdaguer en tota sa vida no hagués fet altra cosa que escriure aquests articles, i quedés reduïda sa actuació pública a la que va fer en escriure'ls, per sols haver-la acomplert seria, no ja un home representatiu i orientador, sinó una encarnació vivent de l'ideal català.

I, en efecte, aquest era el Narcís Verdaguer que el poble coneixia; i d'aquí ve que, de llavors ençà, tot era el presentar-se en públic, a l'estrada d'un miting, i aixecar-se el poble en fèrvida salutació, talment com si se li fes present el símbol de la pàtria: i tot era parlar, i provocar de bon antuvi aquelles tempestats d'aplaudiments tan diverses de les que es tributen sols al bon orador, aquelles en les quals s'hi sent remorejar dins la majestat d'un esperit nacional que es manifesta, i assoleixen proporcions inusitades perquè representen la conjunció de dos aplaudiments diversos: el que es tributa a l'home que sap ben dir, i el que s'atorga al que és personificació d'un sentir i pensar nacional.

Certament el poble no s'enganyava; si En Narcís Verdaguer no hagués encarnat superabundantment l'esperit de Catalunya, no hauria aconseguit que en iniciar la campanya contra l'art. 15, tenint com a instrument de combat un setmanari de Vich, amb no més temps que el que materialment necessitava per a donar a conèixer son pensament, aconsegui remoure inèrcies, despertar voluntats dormides, aplegar ac-

(1) No ens hem sentit mai separats d'aquest gran amic nostre. LA REVISTA, coincidint amb el primer aniversari de la més alta vida del benivolgut absent, honra les seves pàgines amb el pròleg del llibre que està editant per a la col·lecció d'*Escrits Polítics*.

tuacions disperses i conquerir l'adhesió de tota la terra catalana tan fèrvida, tan unànime, tan fecunda, que doblègà tota mena d'obstacles, retunyí amb força irresistible en les més altes esferes de la governació de l'Estat, imposà sa voluntat, i féu encara una cosa, si pot ésser més gloriosa perquè és de naturalesa més perdurable: fecundà les llavors del moviment que ha portat al nacionalisme català a la plenitud dels dies presents.

Fou tan clara la visió d'En Verdager, que fins avençà les paraules, donà el lèxic a l'actuació futura. Entre els articles n'hi ha un que aconsella la unió de tots els catalans, que és sens dubte el primer document en què es preconitza la solidaritat nacional, i fins la bateja amb aquest nom, que de llavors ençà va anar arrelant per a donar el superb fruit de 1906.

Paral·lelament va rompre també un dels artificis que des de la caiguda de 1714 havien entrebancat més greument les esperances de

redempció de Catalunya: el de que la qüestió del Dret, i de tot el conjunt del règim jurídic, és purament d'interès tècnic, patrimoni exclusiu d'uns quants iniciats en l'art de manejar unes fórmules poc menys que cabalístiques; perquè amb la seva màgica paraula va desfer l'encantament que fins llavors havia abstret al poble de l'exercici d'una funció tan essencialment connatural a l'ànima catalana, que sense ella no es concebeix que pugui tenir una normalitat d'expandiment.

En una paraula, el despertà per a portar-lo d'una sola pitrada a la reintegració de sa sobirania.

El poble el seguí: i corrent la via que li va assenyalar, ha arribat als reconeixements presents.

I heus-aquí que tot el que li va dir, i tot el que li va revelar, està contingut en les breus pàgines que segueixen.

F. MASPONS I ANGLASELL.

INTEL·LECTE I ACCIÓ

La jove vida exemplar d'En Joaquim Folguera ens mostra, no solament la vàlua intensa del seu esperit, sinó també tot el guany aconseguit, dins el nou segle, per la intel·lectualitat catalana. Entre En Folguera, representant selecte de la nostra joventut d'avui, i el tipus conegut de l'intel·lectual fi-de-segle, hi ha una diferència immensament més grossa que entre tots els tipus de intel·lectual que ens donà la dinovena centúria.

Que lluny era En Folguera d'aquella cosa del «turriburnisme», i que lluny així mateix, del exhibicionisme i del braceig de la intel·lectualitat de «varietés»! Ell, home de pensament, era a l'ensem un home d'acció. Però ell no creia que l'acció i el soroll siguin una mateixa cosa. Ell sabia que l'acció és moviment espiritual i sobre tot efàcia; i sabia també que el silenci actiu és sovint fermança de fecunditat.

L'acció d'En Folguera era ampla, vasta, coratjosa. Les nobles forces la empenyien. Les

nobles ambicions li assenyalaven horitzons llunyans, tot just il·luminats per les clarors novelles. No defugia la acció política, ans bé en sentia la necessitat. Però ell no pensava que tota l'acció política es reduís a les eleccions, i a les juntes i comités, i a les fulles de batalla. Catalanista integral, estimava la Catalunya gran, i dins la seva ànima el pancatalanisme no era solament una aspiració, una reivindicació, sinó una realitat viva.

Potser no arriben a un centenar els catalans qui saben tot el que valia En Joaquim Folguera, tot el que trascendia ja de la seva vàlua en l'evolució del nostre idealisme nacional. I aquests catalans saben que és verament irreparable la pèrdua soferta per Catalunya amb la mort d'En Folguera. En senten el buit. I aquest fet és la millor prova de la vàlua fortíssima de l'amic desaparegut.

A. ROVIRA I VIRGILI.

VALENCIANISME I NACIONALISME CATALÀ

Un opuscle d'Eduard Martínez Ferrando, titulat «Sintesi del criteri valencianista», ha fet arribar fins a nosaltres l'expressió d'un desig i la formulació d'una teoria que no han mancat, en un o altre aspecte, en tot el decurs del nostre procés nacionalista: l'anar a la reconstitució de la plena nacionalitat catalana.

Aquest llibre és un exemple esperançador, és el signe de com més enllà de les terres que som avesats a nomenar catalanes, d'una manera restricta (mercès a divisions establertes per les lleis, i per raó d'haver esmerçat fins ara principalment en elles el nostre esforç restaurador) van sorgint nuclis que capeixen en tota la seva vastitud el problema que tenen plantejat i que, entre els equilibris i ambigüitats dels uns i la limitació d'horitzons dels altres, venen a proclamar en els seus veritables termes el mateix que les joventuts d'aquí proclamaren un dia, deixant els equívocs i els mots impropis: que el plet de Catalunya és un plet de nacionalitat i que també València i les altres terres de llengua i d'història catalanes, prescindint d'elements diferencials, són afectades pel mateix problema nacionalista, en termes que han de decidir-se per la incorporació a una unitat de cultura, que forçosament un dia haurà de traduir-se en unitat política — en una forma o en una altra, — o han de resignar-se a servir una vida mansuetament provinciana, dins la qual, valencianisme, regionalisme signifiquin trista exhibició de notes diferencials en el món de la civilitat i de la cultura, i que en ordre al règim polític i administratiu assenyalin un desig, que difícilment veuran aconseguit, de moure's en una major folgança de la que els permet la legislació actual.

Es altament lloable que l'esforç que ve fent la Joventut valencianista, nucli d'escollits del qual l'opuscle d'En Martínez Ferrando ve a constituir-ne la doctrina, o almenys el programa, vagi adreçat per aquest camí, del qual solament pot apartar-ne la persistència en la concepció desueta del problema, i que contràriament, és la via a la qual ha d'emmenar l'estudi profund i la vera comprensió de la realitat.

En Martínez Ferrando ve a establir que les terres valencianes han d'integrar una superior unitat, si no volen romandre, com una excepció, separades d'una comunió encara més vasta: la de tots els pobles per la cultura. «Cal suposar (diu tot referint-se als enemics d'un nacionalisme català integral) que aqueixa muralla de la Xina que alcen per Catalunya no ha pas d'ésser capriciosa i que el mateix s'ha d'alçar pels altres pobles de la terra.» Així, ve a situar el regionalisme valencià en el seu més alt aspecte, en ordre a la cultura, davant el doble camí d'aconseguir la categoria de factor universal, per la integració a Catalunya o de restar com una nota pintoresca que Espanya podrà oferir a la curiositat del turista.

En aquest mateix ordre de cultura, En Martínez Ferrando situa l'esforç que han de fer les joventuts valencianistes d'una manera paral·lela al que han acomplert les joventuts de la Catalunya catalana, tot i no aparèixer exteriorment aquest paral·lelisme: la tasca de les generacions catalanistes ha estat de reintegració a una cultura, de continuació, en actitud creadora, d'una tradició i per això ha calgut en tots els ordres insuflar un esperit nou a les velles coses; En Martínez Ferrando aquesta tasca de reintegració la vol veure acomplerta tot cercant en la cultura catalana actual el centre de la vida cultural valenciana, i per això diu: «quant millor si no volen perdre un temps preciós, que els pocs valencianistes que en som ens consagrem a difondre la cultura catalana entre els valencians de bona voluntat, car tenint aquella un camí traçat, a nosaltres ja no ens toca més que seguir per ell, ben segurs que al final trobarem reconstruïda la nostra nacionalitat.» Reintegració en el temps, reconstitució en l'espai, l'un esforç i l'altre van paral·lelament: pel camí de la rica unitat catalana.

Solament tendint a aquesta unitat, el nostre alliberament, quan sigui aconseguit, serà alguna cosa més que un alliberament; serà també una reconquesta.

MARTÍ ESTEVE.

BIBLIOGRAFIA DE S. KIERKEGAARD

La obra de Kierkegaard és complexa, desigual, variadíssima, turbulenta, però amb certa unitat dantesca, com la qualifica Redaelli: una trentena d'impresos, entre plagues, follets i volums, publicats en vida seva; i una altra trentena de fascicles manuscrits, formant el diari de més de vint anys de lluita interior. En síntesi: un aplec multiforme de disertacions apassionades, tries de pensaments, articles i sermons imaginaris, fragments autobiogràfics, obres doctrinals, ampliacions de temes, retorns a les tesis abandonades, resums de les idees fonamentals definitives... Inten-tem donar-ne una llista.

1841. EL CONCEPTE DE LA IRONIA SEMPRE CONSIDERADA EN RELACIÓ AMB SÓCRATES. És la tesi doctoral presentada a la Universitat de Copenhagen.

1843. O AIXÒ, O ALLÒ. (*Enten-Eller. Et lirs-fragment.*) Fragment de vida, editat per Victor Eremita. Aquesta obra feu la reputació de Kierkegaard. Es departida en tres llibres. En el primer, dos personatges, entre ells Joan el Seductor, diserten sobre la concepció estètica de la vida; és una al·lusió constant a la seva simulada manca de fidelitat a l'amada. En el segon, el Jutge Inquisidor descriu la concepció ètica. I el tercer és un sermó que té per argument: «Contra Déu no tenim raó mai.» En aquest volum trobem en gènesi tot allò que serà la totalitat de l'obra kierkegaardiana.

1843. TEMENÇA I TREMOLOR. (*Frygt og bæven. Dialektisk lyrik.*) Lírica-dialèctica de Joan de Silentio. Aquí l'autor vol demostrar que la fe està en l'absurde, és a dir, en la paradoxa, i exposa amplemment la teoria del salt.

1843. LA REPETICIÓ. Retorn als temes anteriors.

1844. EL CONCEPTE DE L'ANGOIXA. Despunta amb violència la teoria del Desconhort.

1844. PREFACI. Sàtira contra tota filosofia impersonal o harmonitzadora. Combat directament el hegelianisme aleshores imperant.

1844. BOCINS FILOSÒFICS. Insistència sobre la contradicció, objecte de la fe, d'haver de rebre l'home la veritat, externament, d'un Déu, el qual ensems sigui home, perquè nosaltres el poguem entendre. És el llibre més dens de tots els de Kierkegaard.

1843-44. DOS, TRES, QUATRE. Quatre sermons edificants. Porten el nom de Kierkegaard i foren publicats mentre sortien altres llibres del nostre autor, amb pseudònim.

1845. ESTADIS EN EL CAMÍ DE LA VIDA. (*Stadier paa Livets Vei.*) Per a donar-li un caràcter més impersonal, l'autor simula que Hilarius Bokbinder, això és, Hilari el Relligador, aplega diferents manuscrits de varia procedència. Té tres parts i hi són amplemment desenrotllades les possibles concepcions de la vida. Aquí es troba el fragment titulat *Skyldig — Ikke skyldig?* (Culpable — no culpable?) on descriu les seves temptatives de mostrar-se dolent amb l'amada, per a que ella així l'abandonés. És el llibre central de Kierkegaard.

1845. TRES SERMONS EDIFICANTS EN OCASIONS SIMULADES. També sortiren amb el nom propi de l'autor.

1846. EPÍLEG DEFINITIU NO-CIENTIFÍC. (*Afs-luttende uvidenskabelig Efterskrift.*) Importan-tíssim volum resumidor que, amb els *Bocins filosòfics*, condensa totes les doctrines de Kierkegaard, abans de la seva lluita amb l'Església oficial. Aquesta és la obra que Miguel de Unamuno esmenta sovint en el seu assaig sobre «El sentimiento trágico».

1847. SERMONS EDIFICANTS D'ESPERIT DIVERS.

1847. ELS ACTES DE L'AMOR.

1848. SERMONS CRISTIANS. Aquests sermons, juntament amb els dos volums anteriors, foren escrits en la curta època de serenitat i fervor religiós en què semblava haver assolit Kierkegaard el conhort de la fe.

1849. LA MALALTIA DE MORT. Disquisició de psicologia religiosa, per Anti-Climacus. És una de les obres més importants per a conèixer amplemment l'esperit religiós de Kierkegaard.

1850. EXERCICI DE CRISTIANISME. Diserta sobre el concepte del seu Cristianisme ideal.

1851. LA PRÒPIA PROVA. Continuació del tractat anterior.

1854. L'INSTANT. Nou indignats opuscles. Són la polèmica contra Martensen i l'església oficial. L'any següent Kierkegaard moria.

1859. EL PUNT DE VISTA DE LA MEVA ACTIVITAT LITERÀRIA. (*Synspunktet for min Forfattervirksomhed*). Aquesta obra de síntesi, escrita entre 1846 i 1849, fou publicada, com la disertació sobre *L'únic*, pel seu germà, el bisbe Pere Kierkegaard.

1879. JUDIQUEU VOSALTRES MATEIXOS. Aquesta crida apostòlica havia estat escrita entre els anys 1851 i 1852.

1869-81. DELS PAPERS PÒSTUMS DE KIERKEGAARD. Vuit volums publicats per G. P. Bar-

foed i H. Göttsched. Contenen els seus diaris de 1833 a 1855, on abocava les reflexions i pensaments quotidians i on arriba més enllà que les obres impreses en vida seva. Es d'una gran valor psicològica, sols comparable a la del Diari de Leopardi, puix hi trobem indicacions precises sobre la evolució total d'un esperit torturat per l'angoixa religiosa i que cerca un punt fixo en mig de les inseguretats, les vacil·lacions i les decepcions. Totes les contradiccions i dubtes, les hores d'entusiasme i les de defallença, s'hi reflecten patèticament.

1904. LES MEVES RELACIONS AMB ELL. Fragments biogràfics publicats per la seva neboda Enriqueta Lund.

1904. LLETRES KIERKEGAARDIANES. Exhumació dels seus primers escrits, per Rafael Meyer. Contenen el drama del seu prometatge, any 1838, en el període més crític de la seva vida.

1909. Aquest any, A. Heiberg i Kuhr començaren la publicació íntegra dels PAPERS PÒSTUMS DE SÖREN KIERKEGAARD.

La millor de les edicions és la completa, publicada per Drachmann, I. L. Heiberg i Lange en catorze volums. (Kjöbenhavn, Gyldental, 1901-06).

ESTUDIS

EN DANÈS. — Georg Brandes, *Sören Kierkegaard*, 1877. Kopenhagen. — F. Petersen, *Sören Kierkegaard Christendomsforkydelæ*, 1877. Christiania. — V. Rudin, *S. Kierkegaards person och författereskap*, 1883. — H. Höffding, *Sören Kierkegaard*, 1892. — Ehr. Jensen, *S. Kierkegaards religiöse Undvikling*, 1898. Kopenhagen. — Karl Koch, *Sören Kierkegaard*, 1898. Kopenhagen. — P. A. Rosenberg, *Sören Kierkegaard*, 1898, Kopenhagen. — I altres més recents.

EN ALEMANY. — A. Bärthold, *Sören Kierkegaard, eine Verfasser Existenz*, 1873. — Idem, *Noten zu Kierkegaards Lebensgeschichte*, Halle, 1876. — Idem, *Die Bedeutung der ästhetischen Schriften S. Kierkegaards*, Halle, 1879. — Georg Brandes, *Sören Kierkegaard, Ein literarisches Charakterbild*, Leipzig, 1879. (Aquest estudi es troba també en el tercer volum de la traducció alemanya de les obres de Brandes, *Gesammelten Schriften*, München, 1903). — A. Bärthold, *Zur theologischen Bedeutung S. Kierkegaard*, Halle, 1880. — Idem, *S. Kierkegaards Personlichkeit in ihrer Verwirklichung der Ideale*, Bertelsmann, Gütersloh, 1886. (A. Bärthold té encara altres estudis kierkegaardians escampats per revistes i diaris. En el número del centenari del «Münchener Allgemeinen Zeitung» (1901) tractà del nostre autor,

considerant-lo com una de les personalitats més remarcables del Vuitcents, de conformança amb el criteri marcat dins aqueix estudi sobre la realització dels Ideals). — H. Höffding, *S. Kierkegaard als philosoph*. Traducció del danès per Dorner i Schrempf, 2.^a edició, Stuttgart, 1902. — Münch, *Die Haupt- und Grundgedanken der Philosophie S. Kierkegaards*, Dresden, 1902. — G. Nierdermayer, *Kierkegaard und die Romantik*, Quelle und Meyer, 1909, Leipzig. (L'autor, anant a les deus originals, estudia aquí el fons romàntic de K.) — G. Monrad, *S. Kierkegaard, Sein Leben und seine Werke*, Diederichs, 1909, Jena. — Per no allargar massa aquesta nota, deixem d'esmentar molts articles de revistes alemanyes de metafísica, moral, religió i història de la filosofia. Cal, però, no prescindir dels articles de H. Höffding en el «Archiv für Geschichte der Philosophie», anys 1888 i 1893, sobre la filosofia a Dinamarca en el segle passat.

EN FRANCÈS. — Només hi ha, sobre K., alguns comptadíssims articles de revista. — B. Jeannine, *Sören Kierkégaard*, a la «Nouvelle Revue», 1893. — Victor Deleuran, *Esquisse d'une étude sur S. Kierkegaard*, 1897. (Segurament, una tesi doctoral, puix aquest estudi no consta en els repertoris de bibliografia francesa.) — H. Delacroix: un estudi sobre el sentiment religiós de S. K., publicat en la «Revue de Métaphysique et de Morale», l'any 1900. — H. Höffding: traducció, publicada en la mateixa revista, del parlament que pronuncià a l'Universitat de Copenhaguen, en complir-se el primer centenari (1913) del naixement de S. K. (Nosaltres hem publicat en el número de «Quaderns d'Estudi», corresponent a novembre de 1918, una fragmentària traducció catalana d'aquest parlament de Höffding.)

EN ITALIÀ. — Luigi Redaelli, en el pròleg admirable i orientador, de la seva traducció del *Diari del Seductor*, anuncia que s'ocuparà difusament, amb Ettore Zoccoli, de S. K. en una obra «que veurà dintre molt poc la llum». No sabem que hagi sortit el volum promès, ni en diuen res els repertoris de bibliografia italiana.

TRADUCCIONS

ALEMANYES. — Les traduccions de K. són innumerables. Deixant de banda les col·leccions i antologies, podem assenyalar: *Entweder-Oder*, 3.ª edició, 1904, Dresden. N'hi ha una altra d'O. Gleiss, Ungelenk, Berlin. — *Furcht und Zittern*, 1882. — *Der Begriff der Angst*, 1890, Leipzig, amb altres disertacions, de Schrempf. — *Stadien auf dem Lebensweg*, Leipzig, 1886. Traducció de Bärthold, Ungelenk, Berlin. — *Einübung im Christentum*, 2.^a edició,

Halle, 1894. — *Zur Selbst prüfung*, Erlangen, 1895. — *Leben und Walten der Liebe*, Leipzig, 1890. — *Angriffe auf die Christenheit*, Stuttgart, 1896. — *Ausgewählte Christliche Reden*, Gies, 1901. Traducció de Reincke, Töpelmann, 1909, Leipzig. — *Zwei ethisch-religiöse Abhandlungen*, 1902. — *Das Tagebuch der Verführers* 1903, Leipzig. Hi ha una altra edició, més recent, de Insel. — L'any 1904 fou publicada a Stuttgart la traducció dels primers escrits de K., recullits per Meyer, i a Leipzig la de les cartes i relacions de E. Lund. — I algunes altres.

Antologies. — S. Kierkegaard, *Das Buch des Richters*. Tagebücher 1833-1855 in Auswahl. brosch. Traducció de Gottsched, Diederichs, Jena. Són fragments dels Diaris. — *Aus den Tiefen der Reflexion; etwas für den Einzelnen aus S. Kierkegaards tagebüchern*. Recull de fragments del Diari, relatiu a l'individu, triats per F. Venator, pseudònim de Fanny Harteneck; Lehman, editor, Zweibrücken. — S. Kierkegaard. *Ausgewählet und bevorwortet*, von A. Bärthold; Hamburg. Es el segon volum de la col·lecció «Ewigkeitsfragen im Lichte grosser Denker», dirigida pel Dr. E. Dennert; hi ha extractes del «Diari» i de «La malaltia de mort», tots tractant de religió. — S. Kierkegaard. *Fragments*; traducció del danès per R. Meinreis. Edició popular, de Jacobsthal.

La traducció més completa i més recomanable és la de l'editor Eugen Diederichs, de Jena, dirigida i traduïda per Hermann Gottsched i Christoph Schrempf. Consta dels següents volums. — 1 i 2. *Entweder-Oder*. — 3. *Furcht und Zittern. Wiederholung*. — 4. *Stadien auf dem Lebenswege*. — 5. *Der Begriff der Angst*. — 6 i 7. *Philosophische Brocken. Abschrliessende unwissenschaftliche Nachschrift*. — 8. *Die Krankheit zum Tode*. — 9. *Einübung im Christen'um*. — 10. *Der Gesichtspunkt für meine schriftstellerische Wirksamkeit. Zwei Kleine ethisch-religiöse Abhandlungen. Über meine schriftstellerische Wirksamkeit*. — 11. *Zur Selbstprüfung der Gegenwart empfohlen, «Richtet selbst», zur Selbstprüfung, zweite Folge*. — 12. *Der Augenblick*.

FRANCESES. — *En quoi l'homme de génie*

diffère-t-il de l'apôtre? Traité éthique-religieux. Traduction du danois par J. Götzsche. 1886. (Copenhague, H. Hagerup.)

ITALIANES. — *Il più infelice* (De «Enten-eller»); trad. de Knud Ferlov, publicada en el n.º 3 de l'any cinquè (agost, 1907) de la revista «Leonardo». — *In vino veritas*, con l'aggiunta del *Più Infelice e Diapsalmata*. Són fragments de «Enten-eller» i «Stadier paa Livets Vei», extrets i traduïts dels volums I i VI de la edició original completa de Drachmann, Heiberg i Lange, per Knud Ferlov. Porta una introducció del traductor i forma part de la col·lecció de llibrets filosòfics que publica l'editor R. Carabba, de Lanciano. 1910. — *Il Diario del Seduttore*, extret de «Enten-eller» i traduït per Luigi Redaelli. Piccola Biblioteca di Scienze Moderne. Fratelli Bocca, editori, Torino. 1910.

ESPANYOLES. — *Prosas de Sören Kierkegaard*. Editorial-América, 1918. Conté els parlaments de l'àpet de «In vino veritas», «El més infeliç», troços dels «Diapsalmata» i pensaments sobre la «Estètica del matrimoni», quasi tot evidentment traduït — i amb moltes imperfeccions, per cert — de la versió italiana de Knud Ferlov. Això va precedir del parlament de H. Höffding a l'Universitat de Copenhagen en ocasió del centenari de K. i de l'estudi de H. Delacroix publicat, com el parlament de Höffding, a la «Revue de Métaphisique et de Morale». Els editors creuen ingènument que «Sören Kierkegaard, traducido por Alvaro Armando Vasseur, multiplica su valer ante el público de Hispano-América»; i el traductor adverteix de bell principi: «Ofrezco al lector algunas páginas que escribiera, ha poco más de media centuria, en una existencia anterior. Entonces vivia en Dinamarca, y me llamaban Sören Kierkegaard». Ja no és sols, l'Unamuno que estigué encarnat en el pensador danès! — Aquesta traducció fatal, justament criticada per E. Diez-Canedo a la plana literària del diari *El Sol*, contribuirà sens dubte a que Kierkegaard sigui mal conegut. Per ara, cal planyer ja, la lectura que n'ha fet Pio Baroja.

JOAN ESTELRICH.

Aquest número ha passat per la censura militar

AMB MOTIU D'UN LLIBRE

DE C. ANDLER

Charles Andler publica amb el nom *Le socialisme impérialiste dans l'Allemagne contemporaine* i el subtítol *Dossier d'une polémique avec Jean Jaurès*, un llibret curiós. De les qüestions obertes per la guerra, no és ben cert la menys interessant la de saber perquè la Internacional Obrera fracassà sorollosament com a instrument del Pacifisme universal. Andler en la polèmica que avui reimprimeix (prescindint de certes personals reivindicacions que no li reïxen pas del tot), s'esforçà a demostrar que hi havia immanent en la democràcia social alemanya la tendència que s'imposà a comptar del dia mateix de la mobilització i quals partidaris han vingut a ésser designats amb el neologisme despectiu de sozialpatriotes. En efecte l'acusació que ell feia als socialistes alemanys d'ésser imperialistes i no repugnar ideològica ni pràcticament a l'ús de la força, sembla avui comprovada per la realitat. Jaurès contestà amb energia a Andler: el gran polític francès s'esfareí veient que les fulles caracteritzadament reaccionàries repetien i comentaven els mots del company socialista, i — el que és més greu — Jaurès revelà en les pàgines de Andler un o dos truncaments i deformacions essencials d'un discurs de Bebel que es citava. Jaurès, de qui el seu polemista conta que patia un formidable *surmenage* d'on neixia la irascibilitat dels seus darrers temps, acusà una, dues i tres vegades a Andler de falsari, i, dit sigui en veritat, després que els anys han passat i que les coses han donat en definitiva la raó a l'inculpat, resulta nogensmenys cert que ell truncà els textos de Bebel que comentava fins al punt de fer-los dir exactament el contrari del que deien en veritat. D'aquí naix la paradoxal sensació que la lectura d'aquest llibre ens produeix i que és un vivent testimoni dels extrems a què s'ha arribat en matèria de confusió, de *désarroi* de les idees. Partint del fet que alguns teòrics socialistes del grup revisionista acabadilat per Bernstein s'interessaven per problemes polítics que deixava intactes el marxista pur, com ara els de colonització africana i equilibri militar a l'Extrem Orient o al Mediterrà, Andler assegurava existeix una tendència imperialista, i aduïa extensos documents presos en les revistes més vives i joves del partit i signats singularment

per Hildebrand, qui era poc després i a conseqüència d'aquests mateixos documents expulsat del partit.

Fins ací, res. Andler interpretava fets positius, per ventura amb una excessiva llibertat, donant-los massa amplitud, però no falsejava res; ara que en pàgines successives eixamplava la crítica i de les opinions de Hildebrand o de Lenthner passava a suposar emmetzinat per un sentit militarista a tot el partit. Jaurès, tot ell enfonsat per aquell temps en la lluita contra la llei militar dels tres anys, no tenia massa temps però no mancà en rèpliques breus de fer notar que si hi havia entre els socialistes alemanys teòrics de les qüestions imperialistes, no tenia aquella tendència expressió generalment acceptada pel partit, que continuava ideològicament fidel a l'ordre ortodoxe del pensament marxista, i que en la seva tàctica espectant de la catàstrofe capitalista persistia en la voluntat internacionalment pacifista i en les normes polítiques d'oposició al pressupost militar.

La guerra ha esvaït tot el que Jaurès deia i confirmat el que Andler anunciava, i, no obstant, ningú que llegeixi sense passió el llibre, deixarà d'apreciar que no hi havia en la personalitat d'Andler la d'un crític de genials intuïcions, sinó que al contrari son defecte era justament la mateixa tendència d'on ell acusava la democràcia social alemanya. Apar llavors, per comparació, més generosa la figura de Jaurès, símbol d'aquella Internacional en què tantes esperances se fonamentaren els dies del Congrés de Basilea en 1912, que Troelstra i Grenlich, Bebel i Jaurès feien promeses de pau als homes esverats per les possibles complicacions de les lluites dels pobles balcànics.

Ningú pot assegurar quina hauria estat l'actitud de Jaurès en el conflicte. Romain Rolland assegura que tenia la intuïció de com havia de sotmetre's al mal, al mal polític, al mal bèl·lic, al mal econòmic i moral la democràcia social alemanya. No és de creure que sense la prova plena, faci R. Rolland una semblant afirmació. Andler, en un moment de generositat, opina que no hauria estat pas un zimmerwaldià ni un kienthalista, però sí un nou Gambetta, capaç de donar a l'alçament nacional les formes més complexes i la major escala que imposa la guerra

nova. Segur és únicament que no hauria mancat, almenys avançant en el conflicte, a la seva tradició d'independència d'esperit i amplitud de perfecció, i que la campanya, per exemple, referent als bolxevics que fa *L'Humanité* està dintre la tradició de son egregi fundador i director. Mort Jaurès, en les fulles atropelladament escrites d'una polèmica on s'equivocà en l'estimació dels fets, és tanta la seva altesa moral, que serva encara la significació d'home creient

en la internacional unitat de cultura, de personalitat típicament europea.

Una bala, que sembla tenir la ira vident perquè es feu a l'avançada executora de tots els aperduaments posteriors de l'opinió, anul·là aquella personalitat que fou enyorada un dia en les «Cartes a Tina» i la qual resurrecció desitja tothom qui s'encara, lliure d'obnubilacions passionals, amb son pensament.

MANUEL REVENTÓS.

DIÀLEGS CRÍTICS

III

Lliçons de l'epidèmia. — La sociologia dels sentits.

— *El professor Dorado Montero. — Dos professors joves. — Record a Didac Ruiz. — «Poemes» de J. M.ª López-Picó. — El català al miting.*

Dionisi. — Tarda pròpia per a suggerir una vinyeta de març. El gran vent apaga les tendres flames de la primavera i les torna en fum de nuvolades; has fet bé de tornar a encendre el foc. Jo, com tu, preferesc la llar ancestral a totes les calefaccions noves, gens saludables i sense noblesa. Lluny de mi l'estufa emmetzinadora, i aquests procediments més nous d'aigua i aire presoners, qui paralitzen l'atmosfera i estupeixen el pensament. Honor a la llar joiosa per on l'aire, la seva sang, lliure circula i tebi, com sota els raigs del sol.

Eleuteri. — I que és sobre tot una cosa viva, qui s'emociona i palpita de tots els canvis de l'atmosfera i de la cambra, no té el silenci hostil d'aquells procediments que detestem i acompanya amb les seves remors familiars ancestralment la meditació i la tasca. L'home no pot separar-se impunement d'aquelles coses seculars qui han devingut consubstancials amb el seu viure material i espiritual, com la llar i la preguera. I mancaran sens dubte certes qualitats cordials a l'home d'avui qui no hagi conegut les dolceses d'aquest refugi on tot perill exterior sembla aturar-se; tota violenta remor, estemor-dir-se. Vora l'àvia llar, els pensaments, els records, les imaginacions fermenten amigablement dins la testa com el bon nodriment dintre el tupí familiar.

Dionisi. — I tal volta per transmissió hereditària sentimental, desvetlla l'afany de meravellós i d'aventura. T'ho confesso: s'oi no hi ha hivern que vora el foc pugui privar-me de manta pàgina llegendària de Romancer, de Shakespeare ni fins de Walter Scott. Cal, però, dir en honor meu, que a totes preferesc les de l'Ariosto, qui em donen les justes proporcions de meravellós i d'ironia, de seny joios i de folla aventura.

Eleuteri. — També té una elegant i confiada greugesca, després d'una jornada ben viscuda, i mentres a l'entorn vostre dormen els cossos estimats, descabdellar-hi manta meditació sobre la mort. I sobretot si es penseu les seves qualitats positives, de gran motor ideal de totes les forces del viure.

Dionisi. — I no t'has sentit mai, pensant-hi, tocat al cor d'una estranya atracció envers ella, com d'un agulló d'aventura suprema, d'invitació al viatge? Ja comprens que no hi ha res de morbós, ni sisquera sentimental en això que jo vull dir.

Eleuteri. — Comprens, en un poeta, aquesta curiositat d'intuïció de l'altra banda; i com no ha de sentir una curiositat semblant un batxiller del pensament? Recorda el bon Guyau que content es moria pensant que anava a tenir el mot del gran misteri. Aquest mot que indubitablement es posseeix tot just es passa l'enigmàtica frontera, i dic indubitablement, perquè si aleshores no es posseís res fóra més absurde que la mort i la vida; aquest mot, no valdrà per totes les satisfaccions espirituals d'aquesta vida on hi ha l'Evangeli de Joan, els Diàlegs platònics i els Elements d'Euclides?

Dionisi. — La suprema aventura!

Eleuteri. — No; l'aventura és de la vida: mentre hi ha aventura hi ha vida; en el llindar es resol definitivament l'aventura. I ella és de

tal bellesa per al coratjós, que el fa pacientar i delectar en perllongar-la. Ja sabs com ara aventura no significa per mi un foll llençar-se a l'etzar, sinó el joíós obrir-se pas d'una *actitud* través milers d'etzars, i organitzar-se. El verament meravellós, diu Chesterton, en aquest món és que la sageta fereixi l'ocell visat i el tren arribi on es vol fer arribar. Mes cal que vinguin aquestes rauxades epidèmiques per a que en la comprensió dels més s'accentui aquesta perpetua aventura que és ja per si sol el fet de continuar vivint. Viure, lluny d'ésser una cosa natural, és ja un artifici i demana gairebé una tècnica.

Dionisi. — Es sobre tot un art que té refinaments i elegàncies que el profà no pot comprendre. Goethe, mestre de vida, quan assegurava que no moriria fins que ell volgués, tenia la intuïció viva d'això.

Eleuteri. — I per això la medicina, de curandera massa sovint impotent, va orientant-se cap a ser la gran educadora en aquesta art de viure. La ciència del règim i la profilaxi va sent cada jorn més perfecta.

Dionisi. — I les modificacions profundes que exigeix i va realitzant en els costums i relacions socials i àdhuc en moral i en estètica, poc encara s'en adonen, i potser val més; una clari-vidència massa generalitzada portaria canvis massa bruscos i revolucionaris.

Eleuteri. — Ara em fas pensar en uns capítols de Sociologia molt bells i penetrants on el gran filosof-artista Jordi Simmel, poc conegut entre nosaltres, estudia certs elements atòmics de socialització, massa negligits en aquella ciència tan exposada a les solucions simplistes i les síntesis grolleres. Simmel crea, per exemple, la que ell ne diu «Sociologia dels sentits», és a dir, l'estudi de les reaccions particulars de simpatia social i d'antipatia que els devem. Cal que llegeixis les meravelles de finor i justesa d'aquell capítol. És interessantíssim el que es refereix a l'odorat. Malgrat donar aquest belles reaccions positives (Simmel té unes ratlles de filosofia dels perfums meravelloses), és aquest per ell el sentit disgregador i anti-social per excel·lència, no sols perquè hi predominen les sensacions d'antipatia, sinó perquè «a l'odorat la reunió d'un gran nombre d'individus no li proporcionarà cap atractiu». I Simmel conclou amb raó, molt seriósament: «La qüestió social no és sols una qüestió ètica, sinó una qüestió de nas.» Qui sap si es trobaria en la predominança d'un esmúsament o d'una delicadesa en aquest endiablats sentit, l'aptitud de certe pobles a adoptar o rebutjar mantes reformes socials radicalíssimes d'aquests últims temps.

Dionisi. — Tot això vol dir que el dia que l'educació higiènica i profilàctica arribin a

generalitzar entre els homes una mena de nou sentit, aquest sentit no serà potser gaire sociable.

Eleuteri. — I no sols perquè donarà clara consciència de perills mortals que ara sols uns quants escullits obiren — el saber que tal mà ens pot ésser més funesta d'estrènyer que la del convidat de pedra i que tal bella boca exhala materialment la mort — sinó perquè generalitzarà aquest sentit d'aristocràcia que ja dona, i posa l'ignorant, el negligent o l'escèptic en situació d'inferioritat, d'inconveniència.

Dionisi. — Prou sovint que se'l veu en la situació incomprendible del rústeg qui imagina com un neguit el dur roba planxada o el menjar polidament: li costa de comprendre que la precaució higiènica pugui pendre's naturalment, sense allò que ell ne diu aprensió, por de morir.

Eleuteri. — I no hi ha més; en això cal una educació primèrenca, sobre tot del gest, com en les bones regles d'urbanitat. Fer-se càrrec de que l'ideal peresós d'anar ple de punxades immunitzadores, sempre fracassarà davant la violència d'epidèmies noves; ja veiem el que serveixen contra elles les famoses defenses naturals de l'organisme.

Dionisi. — Mentres no hi hagi una consciència social de tot això, els esforços dels conscients assoliran ben poca cosa; mostres d'aquesta ineducació que diem veiem aquests dies, que amb el temps semblaran quasi bàrbares. I la mort va fent de les seves. Cada jorn ens porta noves sorpreses doloroses.

Eleuteri. — Com aquesta del traspàs del benvolgut mestre i amic el professor Dorado Montero, qui tant va fer-se estimar d'alguns de nosaltres i tanta estimació ens posava. La primera impressió de la seva figura ascètica i mutilada era la de l'acreditadíssima aspror castellana. Mes si amb caritat de comprensió os hi acostaveu, sentieu dintre el cos turmentat una ànima dolorida, qui sabia abandonar-se amb dolces cordialitats de malalta. No era la tragèdia de la vida qui l'atuïa més, sinó una malaltia espiritual de les més doloroses; la malaltia d'Hamlet: la malaltia del problema. El problema pensat sempre, dolorosament renaixent sempre com un torment físic dintre les entranyes, com una temptació obsessionadora.

Dionisi. — Si; mai oblidaré aquell seu primer gest en conversar d'un tema filosòfic; una ganyota de dificultat, un arronsament d'espatlles com qui es col·loca més bé un farcell feixuc i aquell neguitós invariable «què sé jo!». Aleshores començava l'enumeració de problemes, la sèrie d'interrogacions sortint unes d'altres, com els tubs d'un telescopi interminable. Ell ens confessava que a la seva càtedra era aquest proce-

diment de lliure soliloqui el que preferia, útil i agradós en conversa entre iniciats, perillós per a l'estudiant, sovint prou decantat al mental vagabundatge.

Eleuteri. — Durant molts anys en la solitud d'un vell carrer de Salamanca el pensador il·lustre cabdellava i descabdellava neguitosament els problemes filosòfics més difícils que s'havien posat els pensadors de tots els temps. Ell despersonalitzava aquests problemes, els treia la ganga històrica i psicològica que porten adherida, els depurava fins a l'estat de puresa corrosiva i n'assajava els efectes. I així, tots corrosius encara, ens els ofería en un curs a l'Institut d'Estudis Catalans. No obstant, les necessitats d'exposició li havien donat el conhort d'ordenar-los i classificar-los i tal volta una vista més clara de certes solucions; a mesura que el pensador passava del problema religiós al psicològic, a l'ètic, al social, algunes formes anaven solidificant-se, i una conclusió apareia: la de l'Estat factor de la Història, tan oposta a les antigues orientacions naturalístiques i anàrquiques del pensador. Però cap forma d'aquestes era definitivament cristallitzada; dintre d'ella seguien fermentant corrosius, problemes nombrosíssims. Cal recordar aquelles frases plenes d'incisos, d'enumeracions, on cada mot era un problema o mants problemes.

Dionisi. — Ara, si és cert el que deies fa un moment, el bon professor ja deu tenir el mot de tots els problemes: jo l'imagino en el moment del trànsit, com el personatge de Balzac, sentint pujar als llavis un *Eureka* i esponjant-se tot el seu esperit en un, potser el primer, gran somriure feliç.

Eleuteri. — Record d'aquell noble turment, restarà entre nosaltres, amb unes lletres de cordialitat i bondat i sinceritat inestimables, aquest volum publicat per l'Institut de Ciències, que és la més inquietadora iniciació a la filosofia que pugui pensar-se. L'acidesa de la frase castellana, i fins la corrosivitat de mants problemes, resten un xic amorosides després de passar a l'harmonia polifònica de la nostra llengua, en la traducció que n'ha fet el nostre bon amic Josep M.ª Capdevila.

Dionisi. — A propòsit, devem desitjar-li la benvinguda a la vida acadèmica pel curset que prepara sobre «El concepte de llei en matemàtica i en ciències morals».

Eleuteri. — Bella ocasió per a ell d'expressar-se i ordenar les seves meditacions i les seves lectures. Tots els coneixem com un meditatiu més amic, fins ara, de l'estudi, la reflexió i la conversa; que freturós d'expressió definitiva. Ell és, sense adjectius qui afebleixin el sentit del mot, un intel·ligent, en qui s'està segur de trobar sempre una bella comprensió i espiritual simpatia.

Dionisi. — Benvingut també i ja l'enhora-bona al molt car Joan Creixells pel seu curs sobre «El problema epistemològic».

Eleuteri. — D'ell teniem ja quelques proves escrites plenes de promences. I sabem que portava unes fermes línies d'orientació i una empena seriosa quelcom agressiva. Recordo ara de quina manera tallant revelà no fa gaire a LA REVISTA la roneguesa d'algunes qüestions filosòfiques que per aquí s'agitaven com a qüestions candents; així aquelles de jerarquia entre voluntat i intel·ligència.

Dionisi. — Jo, qui no entenc d'aquestes coses, només puc dir-te que ell és també amic molt comprensiu de literats i poetes.

Eleuteri. — Sí; la incomprensió de castes cada jorn va fent-se més impossible en el nostre món intel·lectual. En canvi, al seu curs tampoc han mancat poetes. Ell hi ha revisat, a la llum del seu *idealisme crític*, les orientacions principals de l'epistemologia moderna. I ha donat una prova plena de la seva preparació i del seu talent. La seva posició és interessantíssima; ell prova d'esvaïr de l'Epistemologia tota intromissió dels psicologismes, biologismes i fisiologismes que els nostres pensadors hi barrejaven. En conseqüència, porta una vindicació de Kant qui m'interessa doblement a causa de certa pol·lèmica recent que tu coneixes. Kant no s'havia guanyat entre nosaltres moltes, moltes simpaties. Si els uns el feien víctima de les interpretacions més fantasioses i l'exposaven al galop i amb paraula basta, altres el declaraven ja com una mena d'oncle per a les generacions actuals. En Creixells és dels que faran pujar el paper Kant entre nosaltres. Ell troba en Kant la tendència verament clàssica de la filosofia, amb precedents il·lustres en la més alta ciència hel·lènica. El torna, doncs, al llinatge humà d'on el malaurat era foragitat no fa gaire. En Creixells sab també i prova que allò que a les pampes universitàries de Sud-Amèrica o en certes acadèmies progressives de Portugal, i en certs laboratoris de Barcelona, s'en diu el Fet («el fet que és sempre fet tant si s'explica com si no»), és cosa que apenes té dret a l'existència. Perquè un fet no elaborat científicament o moralment o estèticament, ni és ciència ni és moral ni és bellesa. En Creixells, amb una informació de primera mà en els més il·lustres neo-kantians d'Alemanya, ha fet aquell acostament feliç entre la idea platònica i l'element matemàtic que també ens revela en preciosos estudis el professor Milhaud. Finalment, En Creixells ja es guardarà prou de titllar Kant ni el seu mètode, de *subjectiu* en el sentit que entén el mot certa gent ingènua de laboratori. Ell sap que tot l'esforç de Kant s'aplicà a obtenir un coneixement plena i absolutament objectiu, qui no té ni pot tenir per

base aquells *fets* venerats per empiristes o pseudo-empiristes, perquè els fets que «han de mirar-se només i no discutir-se» són la cosa més subjectiva del món.

Dionisi. — Si, ja fa anys que tu, llegint-me certes pàgines de Hegel, vas capgirar-me profitosament les meves ingènues nocions d'objectiu i subjectiu. I ara, quan faig versos, sempre tinc present com no hi ha res més subjectiu que aquestes flors o aquelles muntanyes i res més objectiu que una bella combinació poètica de sons imatges o ritmes.

Eleuteri. — Bravo! vet-aquí una cosa que et costarà de fer comprendre amants crítics nostres. En fi, tornant a l'amic Creixells, tant com les seves orientacions ideològiques, serà de bell exemple la seva preparació, — fruit, com en tants de nosaltres, d'un autodidactisme obstinat i metòdic, qui ha salvat tots els perills de l'autodidactisme en aplicar-se a matèries difícilíssimes que ningú podia ensenyar-li per aquí: — la seva serietat d'exposició i la seva coratjosa rigorositat de llenguatge tècnic. Sovint enyoràvem la rigorositat, el desdeny de les explicacions massa fàcils de publicacions estrangeres com aquells cursos admirables del Gentile a Pisa: sovint, dic, ens fan denteta aquells llibres per a iniciats, d'ençà que ens enllaminia en la rigorositat i la profunditat de la filosofia aquell enyosat Didac Ruiz, foguera formidable de pensament que no vàrem saber guardar entre nosaltres per dissort nostra.

Dionisi. — No he tingut la sort de conèixer aquell genial andalús que era un poeta català formidable sota la seva exterioritat carduciana.

Eleuteri. — Més que andalús, digues un bètic en el sentit més noble de la paraula: un cordobès com Sèneca i Don Joan Valera. No devem oblidar que ell ha d'ésser col·locat com a cèl·lula inicial fecundíssima del renaixement modern de la filosofia en llengua catalana. El primer, d'ençà dels segles d'or, en reaprendre a la parla nostra el llenguatge de la filosofia en un vigorós sistema, va ser ell. I no sols en mantes idees i en la terminologia, sinó en aquell estil ràpid, nerviós, definidor, semblà llavor fecunda. Endemés ningú com ell ha donat dintre el nostre Lluï i mants pensadors nostres ullades tan justes i penetrants. La seva influència entre nosaltres, les orientacions i iniciatives que senyalava, no han estat prou compreses ni vesllumades sisquera.

Dionisi. — Ni és possible per ara i tant, mentres hi hagi gent capaç d'atribuir-vos, qual-sevol dia, amb gran elogi, la invenció de l'Imperatiu categòric per exemple; o bé de censurar-vos-el com una pensada vostra. I, en canvi, tel que aporteu de més personal, els escapa o

els sembla ja del domini públic i n'usen com si fos de dominipúblic.

Eleuteri. — Vet-aquí avui, malgrat l'escassetat de llibres, no ens manquen motius de conversa. Aquest any ha començat funest per al·libre entre nosaltres; repercussió de l'agitació social i política.

Dionisi. — Jo, però, he rebut un llibre: la segona antologia poètica del car López-Picó. Són tan orgànics els seus llibres, que àdhuc els més disgregats en apariència no poden, sense que la mutilació es conegui, donar elements per una antologia. Així en aquest volum, no sols han tingut d'aportar-se grans porcions orgàniques sinó algun llibre sencer, com l'*Ofrena*, aquella teoria de sonets serena i greu que associàves al record del fris de les Panatenees de Louvre. Tot aquest volum apertany a l'època en què la consciència de l'originalitat ateny maturitat en el poeta; aquella *psicomàquia* allegoritzant-se en el moment qui ha aportat un canvi de valors a la nostra poesia embadalida massa en la contemplació de la natura perquè una riquesa interior sovint li mancava. Si En López-Picó posseeix aquesta riquesa, perquè no ha de tornar-la poesia? Mes ja veus també com aquesta riquesa palpita i espiritualitza contorns sensuals en l'*Infantament meravellós de Scharazahda*. I encara li serveix per a copsar quan vol — pensa en mants epigrames i espera'n una bella mostra imminent — els éssers i les coses exteriors amb altra intensitat que no poden fer-ho els servidors d'una objectivitat ingènua. I ara, amic, després de revifar aquest foc, fullegem aquesta formosa antologia — formosa, tresor de forma.

Eleuteri. — Permet-me encara un fet que no podíem negligir en les nostres converses. Un triomf dels més significatius de la llengua nostra; el fet és aquest: en un gran miting obrer, on les tendències més radicals es manifestaven, aquelles qui temps enrera haurien rebutjat com poc internacional la llengua nostra, un orador, en correcte català literari i parlant en nom de l'obrer català, girava i vencia la resistència d'una enorme multitud on abundava la gent qui no parlava l'idioma nostre. Això, amic, és més que l'oficialitat o la cooficialitat. Això és la universalitat de la nostra llengua. Fóra oficial, i sense això cordial i això intel·ligent que és la universalitat, potser no triomfaria. Sense forta concretesa no hi ha universalitat possible. L'obrer català és una cosa molt més universal que allò que s'en deia vagament el proletari. I la llengua catalana altrament universal que allò que s'en deia un idioma internacional.

J. FARRAN I MAYORAL:

6 abril 1919.

LLETRES

PRÓLEG AL LLIBRE DE POESIES "ITÀLIA"

DE JOSEP ARAGAY

Robert Browning, que a Itàlia visqué i amà i creà, evoca, en un cert poema seu, aquella centúria de sonets compostos per Rafael i esvaïts rarament a Bologna, i aquell àngel que l'Alighieri dibuixava i interrompé en veure venir «uomini a' quali si convenia di fare onore». I comenta Browning amb uns versos que vénen a dir: «No hi ha artista que no enyori una vegada de trobar per al seu amor un llenguatge apte i bell i simple i suficient, usant la natura que és un art per als altres, no, aquesta vegada, l'art que ha esdevingut natura seva.»

La vívida paradoxa de Browning és avui, entre nosaltres, realitzada i demostrada de bell nou en un fet: els Poemes d'Itàlia del pintor Josep Aragay.

Una teorització no hauria comptat; un esplai d' enamorament, a penes tampoc. Més generós és el seu cant; més profunda és la passió que literalment l'ha fet esclatar, una passió tota italianesca, això és, traduïda des del bell moment de nèixer, i per la força mateixa de la seva naixença, en voler ien acció, que val tant com dir en creació.

Dins l'ànima del nostre pintor poeta — aquesta ànima que ell s'ha reconegut «creada pel combat» — s'ha jugat, en una abrandada concissió, la gran tragèdia passional que fou el Renaixement.

Renaixement i Itàlia, gosariem dir, són una sola essència i un fet únic. La interpretació providencialista de la història, veu en l'Imperi de Roma un medi necessari per a la propagació de la idea cristiana. No era, però, sinó la primera part de la missió d'Itàlia. Aquesta havia de completar-se per la universalització de la idea grega, retorcent-se Itàlia, — ella per tot el món, — durant un bell segle, damunt la pira del conflicte suscitat per les dues concepcions que cercaven d'harmonitzar-se.

Joia de viure, flòria de la forma renascuda, ingènua llibertat dels sentits sol·licitada per la magnificència dels set pecats, curiositat del pensament atreta per totes les exploracions, retrobada consciència de les potencialitats de l'home que, per l'art, es sent creador ell a son torn, i vencedor del temps: això sembla

tot el Renaixement, quan no és sinó un dels termes del dramàtic dualisme. L'altre terme és, per dir-ho en un sol nom, Savonarola. L'Edat Mitjana segueix, talment, el Renaixement a l'encalç; l'home que tot just s'abandona a la festosa expansió de la seva vida, que centrava la seva vida en el bell espectacle, baldament efímer, de la terra, sent tot d'una l'aspra veu que li esmenta la mort, i enllà de la mort el veritable centre de la seva vida.

Botticelli i Ficino, el mateix Lorenzo de' Medici en els recers pregons del seu cor, en són trasbalsats; Pico della Mirandola, com per cremar el record de la bella Margherita, crema els seus poemes d'amor i es disposa a partir a predicar pel món amb els peus nus; la mort, com per no alterar la més alta serenitat d'art i de vida a què l'home hagi mai ascendit, sega Rafael a trenta set anys, quan no sé quina aturmentada fúria miquelangiolesca — que és en el fons com dir savonarolesca — comença d'infiltrar-se en la seva pintura més que en la seva consciència, tal volta.

En Miquel-Àngel el dualisme convergeix, es fon en un sol entusiasme joïós que retorç el seu marbre com el seu vers, i ageganta i despulla i convulsiona aquella seva dolçor secreta i terrible. El Renaixement rebutjà el símbol medieval, però amà l'al·legoria, que li permetia d'expressar púdicament la passió mitjançant el vel d'una forma en apariència estranya a aquella, real i concreta com si en ella mateixa tingués el seu fi. Es a dir, patint tanmateix la passió, els artistes amaven de romandre'n com a mers espectadors intel·ligents. Miquel-Àngel, en canvi, com si el Renaixement en un darrer gran esforç volgués apareixer total i nu en la seva tràgica intimitat, esculpeix o pinta per a la cpassió una forma directa.

La pintura del Judici Final resumeix i, per què no? resol el dualisme: els cossos ressuciten a l'eternitat en la glòria de la terrenal forma nua, davant del Jutge nu... La mà beguina que velà per sempre aquesta nuesa, senyalà que el Renaixement; en assolir la seva màxima sinceritat, deixava ja en rigor de ser comprès. Itàlia havia acomplert la seva segona missió imperial de fecundadora i de guia: l'humanisme havia esdevingut humà i a la humanitat, segles avant, pertocava de perseguir, en col·laboració, les noves solucions dels vells problemes.

Aquest acte central de la història de passió que és Itàlia, colpeix el nostre Josep Aragay en el seu viatge. Hi va preparat, més ben dit, empès per la seva joventut «ornada de fúria i de candor». Fúria i candor fou el Renaixement: la fusió llur, que es diu entusiasme, féu per als homes del Renaixement un jardí dels camps de batalla. Aquest ideal senyala per a la seva vida el nostre pintor poeta. Les pedres vives — aquelles pedres «més vives que la gent» mateixa, — les col·leccions vives, no podien ser per a ell un espectacle curios, no podia ell afrontar-les amb una freda minuciositat descriptiva de Bædecker.

Així en cada ciutat el sol·licita la perdurança rarament actual del drama, la peculiar significació, l'independent episodi dins l'harmonia neguitejada del drama, i després la seva pròpia reacció personal enfront del drama.

Respon a passió amb passió; sent amb una macissa sinceritat que no pot respondre a la passió amb un art. Per això En Josep Aragay a Itàlia no pinta: fa més aviat un tempestejat recompte de consciència, dona uns bells mesos de llibertat a les forces contràries que s'hi mouen. Cadascuna d'elles surt aleshores a l'encontre del seu amor i del seu odi: esclafeix una oració a la Florència de Lorenzo de' Me-

dici, i una oració a la blanca Assisi de Sant Francesc; abranda allà la seva follia, i prega aquí un guariment per a la seva follia.

Per això a aquest llibre de versos — aquest llibre no d'art, sinó de neta natura — no us hi atanseu amb prejudicis d'art. Es fet per passió; quan la pura passió defalleix, el poeta no ha tingut recursos d'artifici per omplir i animar l'esvoranc, i l'ha curullat encara amb més passió nua. Tal és adés i ara el seu humor, tal és adés i ara el seu barroquisme. No altra cosa foren per ventura l'humor i el barroquisme de Miquel-Àngel.

Qui el llegirà amb passió, podrà també, com el poeta, «ser», per uns instants eterns, «l'home i deixar l'artista, guanyar la joia de l'home i perdre la tristesa de l'artista». I aquest home que haurem conegut en una fèrvida autosemblança espiritual, serà per nosaltres la més vera garantia del pintor Aragay quan demà, aquest, pels mitjans de l'art que li és propi, ens mostri en una exposició no

...la pau tranquila
de les coses que dormen suaument
ni la llei que les fa o les anihila,
sinó la veritat del seu turment.

CARLES RIBA.

ELS LLIBRES

Al llapis i a la ploma. Vària, de Narcís Oller. (Edit. Il·lustració Catalana. Imp. La Renaixença.

El nostre novel·lista no tindria d'excusar-se de donar al públic aquests esboços, pel fet de ser tals i publicats anys enrera, perquè tot just per aquesta raó tenen un valor més, valor encomanat pels qui ja els havien llegit (i altres en tenen de propis, sense aquest)

Un tros de música, l'olor d'unes flors, la lectura d'unes planes, serven infinits pòsits, s'empelten de milers d'emocions circumstancials que les han guanyades d'entrar al sentit de milers d'homes; i des d'aleshores l'obra, o la sensació tindrà per cada un d'ells un valor particular. He parat a una vila; no hi havia estat de ninesa encà. Adhuc sembla que ja no poguem tornar-nos a conèixer ella i jo amb el coneixement passat. Però, anant per aquell caminet jussà, fora vila, he vist d'un tros lluny aquella mata de llessamí, aquella gran, que vesteix el mur baixet; i en ser-hi aprop aquella olor... En ella he retrobat el secret de la meva coneixença de nin amb la vila; desseguida, al bell tombant, sobre un llarg

prat llis uns pollancs estargeixen el tros sobirà damunt l'horitzó, tan impersonal com els pollancs iguals i el prat llis; per la seva forma no hauria pas tornat a conèixer el lloc, i ara, per via del misteri aromós de l'aire sense fites ha tornat a viure com quan jo era petit. Era ben bé el primer tros del camí de la font de cada tarda. Més enllanet soliam deturar-nos-hi i miràvem cap a quin vent senyalava el penell del campanar ros; allà cap a la dreta, on la terra puja una mica i per damunt surten els caps d'una vinya i l'horitzó sembla que s'esclariça, una vegada hi havíem trobat una família nova que duien una filla, complexa d'or i roses, un àngel — aleshores la terra era poblada de molta cohort angèlica. — Encara me'n tornava a bategar el cor. M'han tornat a comparèixer les imatges de les persones de la comitiva, els estiuejants amics. En arribar a aquell altre indret, aquell jove alegre i emprenedor, de cara plena de salut i de llum, m'enfilava sobre les espatlles per a que vegés l'aigua del riu blanca i borbollanta entre les pedres llises i arrodonides. Terra i gent recobraven vida i dins meu resuscitava el pur noi primerenc. Aquell

llessamí i la seva olor en tenien el secret.

No sé on, vareig sentir una noia que demanava escoltar un tros determinat de música de Godard, perquè volia tornar a sentir olor de gardènies.

Per això En Narcís Oller no pot ser inoportú en donar-nos coses que ja havíem llegides perquè en elles hi queda la llevor de una múltiple novetat o renovació individual d'afectes, de llums, d'estacions d'ànima, segons cada llegidor. Per això, també, ens són particularment agradoses les peces del llibre on ens parla de persones i llocs de la ciutat: un artista nostre, la Reforma, o de Ibsen, que ja no podem despariar-lo de l'atmosfera espiritual del nostre fi de segle dinou. I crec que faria una obra de trascendència sentimental de donar-nos un gruixut volum de memòries de la seva època, que equivalen en el nostre temps a les cròniques perdurables en el de la Catalunya governadora i bèlica. Per qui ha estat el representant de una escola a casa nostra, per qui ha posat problemes en la novel·la gran, això seria un refrigeri i per a nosaltres gran requisit.

En Narcís Oller no s'hauria d'ex-

cusar de donar-nos obres que ja coneixiem, sinó de no donar-nos coses noves. No n'hi ha prou que el seu dò es perpetui en un Joan Oller i Rabassa. Caldria que ell mateix ens vessés la copa del seu esperit fins la darrera gota.

De Tots Colors, de Joaquim Buigas.
(Edit. Buigas. Imp. Artís.)

En aquest llibre, salvant el que direm després, hi ha, en abstracte, qualitats per a la ficció narrativa. Que el to de l'obra fos barrocamet virolat i sensual, en el sentit no viciat, és cosa que no recauria en desmereixement del seu autor. Però hi traspua un cert tarannà (deixeu-me'n dir de classe, amb totes les reserves) i aquest tarannà si que és com un mur de partió, a l'un cantó del qual hi restaran els qui dins d'ella s'hi trobin bé, i a l'altre els qui voldrien una literatura de una raça més pulcra.

Tots haureu tingut d'aguantar, una hora o altra, els tòpics que acuden a boques vernacles, ja sigui que els vapors de una digestió festiva empenyin enfora mentals instints, o que una lluisor o polidesa externa en el veinatge excitin aitals instints cap enfora, i com, aleshores, quant més recatament o greuge en els altres més creix el gust de la provocació en aquelles boques vernacles.

Doncs els mateixos tòpics, punt per punt, són els que surten en el llibre d'En Buigas. Caldria dir quins? Parlar gras, femelleries, quimera a les gerarquies (Trono i Trona). A moments com en *El bon Missioner* la insistència de la paròdia arriba a un botxinejadó sectarisme. I l'olor de classe no arriba a fugir del tot en cap moment de l'obra.

Deixant això de banda, en Buigas té certes qualitats abstractes (suposant factible aquesta abstracció) per a la ficció narrativa. Devegades troba, amb sentit còmic, la plàstica ajustada a la situació, com aleshores que en la pàg. 73, parlant de un home, irat de una llarga espera, detalla: *penjava del seu coll una bufanda retorçada com una serp...*, plàstica que, anc que en la imatge no sigui extraordinària, té la gràcia de la còmica oportunitat en el lloc on és posada. En la mateixa narració descriu la por que un dels personatges té de un gos que és, pel cantó humorístic, de una bona observació psicològica. La flor de un gènere podria ser aquella historieta de les dues gallines, que ara encara és massa pastada amb la casta vernacle. Hi ha aquella descripció del prolífic bosc imaginari que somnia un cercador de bolets, on s'empelta el fantàstic al familiar... Però, així com poques gotes de una essència amaren d'olor un gran enclòs, ara com ara, en la literatura d'En Buigas, la flaire vernacle escampa a través de tot l'estil una certa tonalitat de relaxament proçaç.

Resumiríem dient que en Buigas ens fa l'efecte de tenir una disposició de la ment a lo fabulós dins de un temperament ben humorat, sent apte per a un gènere del qual el llibre d'ara en fós com la degeneració.

Gripaus d'Or. Novel·la d'ara, de Maria Domènech de Cañellas. (Impremta Fidel Giró.)

En la seva novel·la, la senyora Domènech de Cañellas s'ha proposat portar a lloc el pes de una acció, i ho ha assolit, en el sentit constructiu, amb un bon èxit que es mereix honors i encoratjaments. I a fe que (circumstància que, per ventura és derivació del caràcter personal de l'autora, i per tant menys blasmable) no solsaament en el diàleg, que per a més fidelitat així ho requeria, sinó en la descripció, no ha defugit cap moment l'estil planer, familiar. Adhuc empra certs llocs comuns, estereotipats, bastants d'ells d'estructura castellana. El fort de la senyora Cañellas és l'acció. Va al dret: tota la novel·la es descripció o diàleg, formes de l'acció. No es detura per a fer cap reflexió per compte propi.

En les primeres planes, quan la novel·la encara té caràcter de presentació, que no ha assolit amb la calor dels esdeveniments la temperatura d'acció, ens fa l'efecte i tot com si l'autora s'hi trobés un poc maldestra, i com si els diàlegs fossin un xic postissos. I, cosa singular i meritòria, avança la novel·la, entra l'acció, creix, i aleshores creix en força l'autora. I quan venen els moments compromesos i significatius per al procés de l'acció, sembla que a proporció de la dificultat creixi l'abtesa de l'autora. I en aquests moments sap esser lacònica i precisa. L'actuació d'En Llucià amb la seva terquedat activa però freda, que té per verbs: *necessito això, ens convé, es té de fer així*, i més endavant quan té de fer bona cara a l'inevitable que ell mateix s'ha anat creant, la novel·lista sap esser sintètica i té moments felicíssims que amb una frase del personatge ens el fa veure viu amb tot el seu caràcter sencer.

L'obra arriba al final en un capítol que és del més mogut i assenyalador de l'obra, i el lector té consciència que l'autora ha portat l'acció fins allà on s'havia proposat.

L'Amic Fritz, d'Erckmann Chatrian.
Trad. de Joan Sitjar. Editorial Catalana, S. A.

Aquesta novel·la que, bellament traduïda, publica la Editorial en la seva Biblioteca Literària, té una lleugeresa i una llum alegre que desafeixuguen i fan retrobar el secret de la joia de les coses més senzilles. Si una estona el dol hi treu el cap, totseguit és capbussat en el vinet daurat o entortolligat dins de la invisible trema de roses, i tot torna al seu platxerí. Dances, entaulaments, partides de deport, picaroleig, provincianes conversades en veus altes, frescor, i absència de malícies i de problema. Encara, que de problema, bé n'hi ha un, que és el de la evolució d'En Fritz, el conco convertit, però els autors tingueren la ciència de fer que tot sent-hi no el sentim pesar en tota l'obra, que de lleu i clara com és, a moments arriba a trencar lligams i pendre un vol que porta la novel·la al cancell del poema. — J. LL.

Els Catalans i el comerç modern, pre En Jaume Carner. (Imp. Elzeviriana. Barcelona, 1919.)

Pot ben bé encloure's aquest petit volum, que conté tres conferències donades en el Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria a propòsit del tema «Qualitats que adornen i condicions que manquen als catalans per al comerç modern», entre el gènere de literatura dita estimulante.

Perquè en havent llegit l'interessant estudi que un dels nostres notables advocats adreçà als dependents, hom es sent afermat en la convicció que l'organització comercial catalana generalment ben rudimentària fins a la data pot ser una realitat formidable si s'eduquen, es coordinen i es complementen les qualitats natives dels catalans per a les empreses mercantils.

L'autor de les conferències fa un remarcable treball, encara que elemental pel caràcter i finalitat d'aquelles, de l'evolució del comerç a través dels temps per fer notar les característiques d'aquest després del desvetllament econòmic contemporani esperonat per la gran guerra alhora que un anàlisi dels sistemes de moderna organització comercial com de ço que, a son juí, deuria ser l'Escola Catalana d'Alts Estudis Comercials; treball i anàlisi que serveixen d'enquadrament a l'estudi crític de les condicions que posseeix i de les que manquen al català per al comerç de la faisó i amb les visió i empenta amb què s'ha de fer ara i d'ara endavant, que és la part més recomanable del dit llibre.

Ben assenyalats deixa, En Jaume Carner, tots els trets essencials del temperament de la nostra gent de negoci, i ben dibuixats mostra els defectes, amb un coneixement de la realitat, ens atrevim a dir, perfecte.

No és d'estranyar, però, tal coneixement, car l'autor pot, com pocs aquí, tenir una visió, de conjunt i de detall, del comerç i del comerciant catalans, certament pregona i experimentada. A la seva condició d'advocat en exercici de la professió cal atribuir-la. Clar està que és notori que En Carner és home d'afers ensem i que en ells ha intervingut i hi intervé personalment. Però aquests li haurien donat una visió i un criteri fragmentari del problema. L'autoritat amb què parla, la seva competència i assabentament del problema, li han donat llargs anys d'exercici de la professió, escoltant en el seu bufet a comerciants, aconsellant-los, quasi palpant les seves mesquineses, orientant llurs inquietuds i veient com naixen i es liquiden, a causa del nostre individualisme dissolvent, les societats mercantils, que ací, degut a aquest, són generalment col·lectives, o al més comanditàries, i si adopten la forma anònima la major part de voltes és per finalitats fiscals.

La crítica dura dels al·ludits defectes que amb evident patriotisme ha inspirat la publicació de les esmentades conferències i el ponderat elogi de les qualitats innates del català per als afers contingut en aquelles, fan que el petit volum que comentem

hagi de ser recomanat a les nostres classes de dependents i de fabricants i de comerciants, per desvetllar-los o estimular-los la santa ambició de crear a Catalunya una vida industrial i comercial forta, basada en «l'amor al treball, la virtut de l'estalvi i el sentit mercantil» complementades per l'organització i orientacions dels grans pobles que han assolit i conserven una personalitat econòmica lliure i pròpia. — L. M.

CAL ESMENTAR

Idee sulla ricostruzione. — Del pamphlet que amb aquest títol ha publicat Carlo Scarfoglio (llibreria de *La Voce*, Florència, 1919) traduïm: «El tòpic que el democratisme hagi esdevingut una qüestió de patriotisme, i no de patriotisme italià, ans d'aquell patriotisme italià que eixampla l'admiració delirant i obligatòria als instituts, als hòmens, als actes i a les paraules no d'una sinó de deu o vint nacions aliades, és una de les més vils tiranies que la història coneix. Tots estem contents de conèixer, apreciar i correspondre amb reconeixement profund l'ajut germanívol i recíproc que ha calgut entre els aliats durant la gran guerra; però que cada cervell en particular tingui el deure constret de canviar-se a cada lluna per a seguir les opinions polítiques, els instituts i els costums dels últims aliats, és una exageració. Així darrerament ha estat establert que la guerra és democràtica, que qui no és demòcrata està contra la guerra, i és un traïdor. Tot això és fals. La democràcia no entra en aquesta guerra en major mida que d'altres institucions. La democràcia de Wilson és una democràcia política i no social. En aquesta diferència hom reconeix el fet notable que les teories de Wilson s'enllacen exactament al moviment liberal del '21 i del '48, dit sigui, allò que és el patrimoni espiritual dels liberals-conservadors d'avui. I en efecte en els països que han tingut llibertat d'elecció sobre la pròpia actitud, això és, Anglaterra i Itàlia, la guerra no ha estat declarada per cap demagog, ans per

dos frets i meditatius tipus de liberals-conservadors, Grey i Sonnino. Ells ho han fet perquè la guerra d'independència política era en les tradicions de llur partit. D'aquí que a través el món els liberals-conservadors hagin tingut una part decisiva en la guerra. Les democràcies europees havien oblidat el programa polític, acceptat l'estabilització del 1870 i s'havien lliurat al programa social. Però molts han cregut per llarg temps que la guerra europea era impossible per mor de l'actitud de les democràcies. Cal entendre que en aquesta actitud col·lectiva hi és inclosa la dels diversos socialismes, també adversaris de la guerra.

Sigui el que es vulgui, la petita burgesia i el proletariat agrícola són els herois i els campions de la guerra a Itàlia i a França. Com parlar, doncs, de missió democràtica en una guerra sostinguda per dos elements tan sincerament conservadors? És indubtable que s'ha agitat molt; però el deure del crític és d'examinar les dades reals, i judicar quins hagin estat els vers factors de resistència i de defensa; i no els trobem segurament en el camp democràtic.

Cal que l'estat compregui que sense l'auxili desinteressat i lleial de la petita burgesia la guerra no s'hauria pogut fer. I és amb la petita burgesia que cal comptar després de la guerra per a la defensa de les institucions. Però amb l'augment formidable de riquesa i de força que ha pervingut al capitalisme i a la classe obrera, la petita corre el risc d'ésser aixafada.»

El bon pedris. — Acompanyen aquestes poesies de Josep S. Pous unes belles paraules que serveixen de pròleg, del qual copiem:

«Amb sa rudesia, amb sos girs elíptics i d'una joiosa familiaritat, amb son anar nerviós, la llengua catalana és el clar espill de la raça; les corbes del ros terrer, les formes naturals íntimament lligades amb la imaginació del poble, tot s'hi fixa com per obra d'encantament; una profunda manera de sentir hi és arrelada.»

Mentres el manegem, son anti vocabulari, els mots de muntanya i els mots de pla, sembla que fem unes adquisicions reviscoladores, portant el doble segell de la noblesa d'esperit i de la puresa de gust.

Oh tu, si l'has perduda l'energia de la raça, com no ho has comprès que viu encara en les formes del llenguatge? Escolta-la, que amb sos mots t'enraonen els avis hortolans i conreuadors del mateix terme, i enllà dels segles els braus companys d'En Muntaner.

Per mi, qui sols he caçat les flors d'un nou lirisme, he endevinat una estranya avinentesa entre el parlar catalanesc i mon instint de reconstitució, mon desig de veritat íntim i popular. Sola aquesta llengua nostra podia donar vida a un cant due pervé de la terra nadiua; sola podia traduir aquella germanor del savi amb la meravella del món primitiu. Tot un misteriós passat s'hi emmiralla, en les paraules d'aquesta llengua; i, per tant, s'ofereix com una matèria nova i rescent pastada; vessa el goig mai estroncat de la creació de les formes, i ens entusiasma amb la il·lusió d'un art boi eixit de la terra fresca, com la blavor de la muntanya, al dematí. Amic, aquesta llengua de Rosselló és semblant a una terrissa encara verge, i demana més i més els piadosos artistes que l'han de rejoyenir.»

Parole di Battaglia de Sem Benelli-Menys colorisme que en les pàgines de guerra del D'Annunzio. Així i tot, és preferible la surditat precisa dels nous escriptors. I el pudor de la paraula acompanya l'heroisme simple de les grans hores.

The Contemporary Drama of Ireland, d'Ernest A. Boyd. Dublin. — La voluntat de reeixir afirmada en llibres com aquest, el batec de tota una joventut literària que corona la vigorosa afirmació dels irlandesos, tenen major interès per als catalans, que vivim també l'infantament de la nostra personalitat.

LES ARTS PLÀSTIQUES

FÈLIX CARDELLACH.

Aquest home, considerat potser per molts com un artista, era senzillament un enginyer. Parlen molt bé de sa manera d'ensenyar, els seus alumnes — que deuriem ser artistes — de l'Escola dels Bells Oficis. Tal vegada sapigués ensenyar; educar, ho dubto; ben educar, em resisteixo a creure-ho. Se li diu un «gentleman»; no negaré que vestís segons la moda, que fos amable en el tracte, que estés esperançat en la importància de les nostres obres de cultura i a elles aboqués el seu esforç; però els seus llibres didàctics i projectes no ens el

presenten gens sensible. — Impossible m'és llegir les seves obres: creuria temps malgastat el que passés llegint-les; ho intentava amb una d'elles: *Las Formas artísticas en la Arquitectura técnica*, la que aparenta (pel títol) més adequada per a sortir a parlar en aquest lloc. L'he fullejat; he llegit el seu pròleg; maldament digui coses amb acert, són dites amb una manca d'istil insoportable, amb una pseudo-literatura castellana intel·ligible del desig de ser perfecta segons el sistema «provinciano» de deu fer cinquanta anys, però sense gens de gràcia. Ell és l'inventor (o introductor en aquesta terra) de la

paraula còmica «artificiació», que vol dir — ¡oh miracle! — transformar en obra artística, mitjançant afegiments, una construcció purament industrial. — ¡Tan distinta com ens sembla la doctrina! Si, una obra industrial pot ésser artística, però no pels afegits, sinó, des de que es concebeix, per la mateixa ordenació de l'estructura. — Tant que ens en reiem nosaltres del pobre D. Antonio Rovira, a l'Escola d'Arquitectura; i els llibres que escrigué, malgrat el seu istil, eren a la fi obres científiques. — Ja que boi tots els diaris sols esmenten les bones qualitats quan és mort qui les reuneix, deixeu-me a mi, per

ontrarrrest, esbravar ma sinceritat parlant dels homes injustament intangibles de la Catalunya renaixenta. Entre els quals deu contar-s'hi En Cardellach. Perquè res tindriem que dir-ne si ell hagués limitat la seva acció a ensenyar Geometria descriptiva (maldament hi hagi un art — un cert art — involucrat en la Geometria descriptiva), però com volgué esdevenir tractadista d'Estètica, feina gens adequada a les seves facultats, li critiquem son obra en la seguretat de fer un bé a qui això llegeixi, ajudant-lo a saber distingir pel seu propi cap entre l'estètica veritable i l'estètica de qui no se sab estar de titular-se «Académico c. de la R. A. de San Fernando» i afegir en una nota, al citar en mig d'un text el seu llibre *Filosofia de las Estructuras*: «Obra traduïda al francès y reconocida de mérito por la Real Academia de Ciencias de Madrid.»

Però si volem conèixer millor la desastrosa inspiració d'aquest desgraciat esteticista, sols cal mirar a *D'ací d'allà* de novembre el terrible projecte d'Estació del Funicular a la joiosa muntanya de Sant Pere Màrtir, projecte tan banal i insoportable que si hi hagués aquí Barcelona una majoria d'un cert sentit estètic, deuria impedir per tots els mitjans que jamai ningú intenti realitzar-lo. Prou en tenim en haver enlletgit el Tibidabo i Vallvidrera; no volguem també enlletgir Sant Pere Màrtir. — El millor monument que podem dedicar a En Cardellach és impedir que la gent que vindrà que tingui gust pugui dir mal del professor que actuava d'arquitecte; el millor monument a dedicar-li és no deixar realitzar aquest bunyol. Que ens ajudin en això les corporacions representatives d'aquí Barcelona: el *Centre Excursionista*, el *Círcol de Sant Lluc*, l'*Institut d'Estudis Catalans*, l'*Agrupació Courbet*, el *Saló dels Evolucionistes*... Que ens ajudi també la bona premsa: *Vell i nou*, les pàgines artístiques... Es un deure de tots nosaltres...

LES EXPOSICIONS

DIBUIXOS DE P. PRAT UBACH
(*Galerias Laietanes*, 22 març a 7 abril.)

Després de la fallida del barceloní Opisso, ja no queda a Barcelona bo i cap dibuixant de costums. El camp d'inspiració d'En Nogués és limitat. De l'immens Junceda no és del cas parlar-ne perquè a ell li passa tot lo contrari: son camp d'inspiració és immensament — natural — extens. Un altre dibuixant de costums ciutadanes (potser millor que barcelonines) és el que actualment té exposades mantes obres a les G. L. Son camp d'inspiració potser no ho és limitat, mes en l'actual exposició gairebé ho sembla: la vida de cafè-concert, de souper tango, i etc., etc. Assumptes, els de ses obres, repulsius pels que no sabem deslligar la personalitat moral de la personalitat artística per complet, i tractats dignament, sense donar (al nostre mode de veure) el més petit

marge a la pornografia. Els dibuixos del senyor Prat Ubach són dignes obres d'art estudiades i sentides; el moviment de les ballarines de flamenc és treballat; no té punts morts; és que el senyor Prat Ubach sap mantenir en ses obres una emotivitat respectable — tal volta atemperada — que origina composicions harmòniques. A més, un humor digne les fa agradoses, i una percepció dels jocs de plans manifesta a l'ull intel·ligent que no és el senyor Prat Ubach un vulgar caricaturista — un caricaturista banal o groller — sinó un veritable coneixedor de les corrents de la pintura moderna, més enllà de l'aparent anecdotisme d'un aspecte de la vida ciutadana.

PINTURES DE A. VILA ARRUFAT. (*Galerias Laietanes*, 22 març a 7 abril.)

Tècnica de l'un, tècnica de l'altre, i res més. El senyor Vila i Arrufat és un d'aquells que del modern colorisme només n'ha vist amb prou feines l'epidermis.

MANUEL CUSÍ

Son berret canyella, sa corbata flonja ens el presentaven com artista. Generacions passades el varen respectar. Però avui dia ja boi ningú hi pensava. Tal volta injustament. Un crític barceloní que ha estudiat les escoles d'avançada intentava valorar les seves obres. Ben dignes d'això, sobre tot els darrers bodegons on el problema de la corporeïtat que tant i tant ens preocupa també és mirava de resoldre's entremig d'altres problemes. No gosariem justificar cap estudi que es referís a ses més abundoses obres de figura.

Tenia pose d'artista; una idealitat, si bé es mira, al cap i a la fi. Pel carrer anava amb una nena fina, rossa, amb la cabellera estarrufada; una nena bufona que no es decidia a fer la creixença. Era la seva filla; no fa gaire va morir. Ara ha mort el pare.

PINTURES I DIBUIXOS D'E. ENGUIU. (*Galerias Dalmau*, 1 a 15 abril.)

Certa influència de Cézanne una mica amanerada: denominador comú de boi tots els «evolucionistes». Enguiu avui dia separat — materialment — del grop, amb tot i ses moltes dualitats, també es ressent de l'amanerament de cézannià, de la fuga fictícia. La fuga deu ser un ritme de cor en l'obra estructurada, un reforç per l'harmonia general en l'obra únicament sensitiva. Els joves pintors és en la pinzellada fugaç — greument tornassolada — on tot sovint s'amaneren. Diu André Salmon (*L'Europe Nouvelle*, 15 març 1919): «Escrivia recentment que certs pintors, tal com remarcava justament Georges Braque, es creuen cézanniàns, s'imaginen seriosament que prolonguen Cézanne, quan no en copien més que els tics.»

Per altra banda, si els dibuixos

d'Enguiu són un xic superficials — perquè no volta aquest cap de nen omplert de llapis segons inexpressiu paral·lelisme, fàcil?, — no es pot dir pas això mateix de ses retrats pintats a l'oli: en el retrat de nen hi ha visió i àdhuc comprensió d'una ànima. — Els quadres de paisatge ens fan conèixer el desig de l'Enguiu de no subjectar-se, malgrat el que havem dit, a una tècnica única. Lluny de l'amanerada fuga oscura, s'en poden veure alguns amb fusió de colors que vol donar l'harmonia de l'hora; la nota ràpida de la carretera en els suburbis és d'un impressionisme objectiu i graciós. — En els bodegons — obligat, justificat estudi de tot artista jove — les robes volguent assolir la textura i la calitat de les teles, més aviat són matxucades, massa matxucades. — En els grups de cases ciutadanes — inexpressivament moguts — hi ha una gran riquesa d'ombres.

«LA CATALUNYA AMIGA: PERE INGLADA», per Andrée Béarn. (*La Vie*, febrer.)

«... Pocs artistes hi ha més lliures que l'Inglada de prejudicis, de records, d'arregladures, — de retòriques! Sense ullera de llarga vista ni microscopi, sense vidres fumats ni topaci de facetes, amb els ulls que va fer-li sa mare, mira ben simplement, igual com feu vosaltres o faig jo, però més bé, més bé! Ah! que ho veu bé tot el que veu!... Sembla talment com si es mirés les coses per primera vegada i sigués el primer, i que se li abandonessin sense lluita, sense disfrega ni envolcall, «elles», ingènuament i divinament «elles».

CAL ESMENTAR

L'habilitat en tacar de Josep Frau (*Galerias Laietanes*, 8 a 21 març).

— La indiferència d'artistes i *amateurs* per tot intent de pintura religiosa que no germi de l'emoció vital del cristianisme i evidenciï son autor indiferent a la revolució pictòrica moderna; maldament sia fet de bona fe i amb un deix de puresa (*Regina Pacis* de Lluís Masriera, exposada en son taller, en març passat).

— El convit del comitè organitzador — i a proposta de *Les Arts i els Artistes* — del cap de colla Picasso, per a l'Exposició de Primavera.

— La noble audàcia del *Círcol de Sant Lluc* en invitar a la mateixa Exposició molts remarcables artistes d'avantguarda.

— Les il·lustracions de colorista concís que ha fet Salvador Bartolozzi per dos llibres infantils de la Casa Calleja (*Pinocho emperador* i *Pinocho en China*) centment publicats.

— L'anunci d'una sèrie de deu números de la *Revue Intellectualiste* — direcció i administració: Maurice Rocher, 20, rue du Mont Pontarlier; redacció: Georges Armand Masson, 25, rue Bosilevent, Paris (XVe), — el desè dels quals serà consagrat a *La jeune Peinture française*.

— La publicació d'un llibre per a infants, de Josep Carner, amb dibuixos

xos acolorits de Xavier Nogués (Editorial Muntanyola).

— L'eixutor asfixiant dins una tècnica greixosa de les obres del pintor Nagy, qualificat sacrílegament de «impressionista». (Hotel Colon, 10 a 22 març.)

— Que segons Léon Werth, Vlaminck — gairebé desconegut a Catalunya — sab orquestrar segons Cézanne, mes jamai gosaria interpretar

Cézanne en el piano. (*La Vie*, març.)

— La constància de Dionís Baixeres en anar repetint damunt la tela els pastors que va veure al Pirineu, els nois de platja i mariners de la costa catalana; en poruga entonació i amb bonhomia. (*Galeries Laietanes*, 22 febrer a 7 març.)

— El consol que a un li dona el mirar encabat de *Nou Ambient* (*Galeries Dalmau*, 1 a 15 març) un estudi

de paisatge de Ramón Martí i Alsina.

— La despiadada, inharmonica, provinciana «reforma» de façana del Teatre Principal, en passar de casal netament barceloní a temple fastuós de la frivolitat cosmopolita.

— Que l'aguda Margarita Nelken en el seu article sobre l'art català (*El Figaro*, 27 febrer) manifesta la incompleta informació sobre aquest tema.— J. F. R.

LES REVISTES

LA REVOLUCIÓ A ALEMANYA. EL SEU ASPECTE ECONÒMIC

Traduïm del número 4637 de la revista anglesa *The Athenæum* aquest article de Meyrich Booth:

«Quina forma pendrà la vida econòmica d'Alemanya sota el nou regim? Aquesta és una pregunta de gran interès per tothom que s'ocupi de qüestions socials. Fora les declaracions fetes per part dels *leaders* del nou Govern que no es realitzaran canvis súbits — que de tota manera no podrien tenir lloc fins que el país hagi tingut temps d'asserenar-se — és molt poc el que hom sap sobre aquesta matèria.

No obstant, és possible formar-se una idea bastant justa del curs que probablement seguiran en el seu avanç la indústria i el comerç alemanys, considerant els principis molt importants que quan a Reconstrucció social han anat establint-se aquests últims anys, i especialment des de 1914. Les exigències de la guerra, i particularment les del bloqueig obligaren els alemanys a organitzar un ample i complicat sistema de treball encaminat a produir el benestar social — procurar, mitjançant els municipis, medis de vida al poble, curar de les famílies dels soldats, proporcionar feina als que no en tenen, arbitrar en els conflictes obrers, inspeccionar les condicions de treball de les dones i dels nois, etc. Per tot el país nasqueren organitzacions locals, lliurement afiliades, treballant a aquests fins. Jutjant per alguns dels periòdics que sortiren durant la guerra, es veu clar que el principi seguit era el de la descentralització — confiant-se a cada districte la organització dels seus propis mètodes per combatre les seves dificultats peculiars. Tots aquests experiments d'organització social anaven encaminats, sembla, cap al Socialisme en una forma o altra. Hi havia una molt considerable ampliació de Socialisme municipal de totes classes arreu de l'imperi

Així durant alguns anys els alemanys han crescut encara més acostumats que abans a aquesta espècie de col·lectivisme. No seria exageració dir que han après a mirar el Socialisme, especialment el Socialisme local i cooperatiu, com l'únic mitjà possible de desenrotllament del seu país. Aquesta manera de sentir naturalment els ha ajudat a arribar a la revolució social del darrer novembre. Però de moment no ens interessa

aquest aspecte de la qüestió. L'important és que l'encaballada sobre la qual probablement es desenrotllarà la vida econòmica de l'Europa central ha estat ja formada. Innumerables organitzacions cooperatives per alimentació i vestits — generalment en combinació amb els municipis, i sovint amb els gremis locals i lligues d'obrers de diverses classes (tals com *benefit clubs* i *housing societies*) — existeixen avui; i sembla segur que és al vol d'aquestes organitzacions que el nou Socialisme es formarà. Fins aquí, realment, els socialistes alemanys tenen una immensa aventatge sobre els dels altres països. Tenen a mà una organització nacional, dirigida localment i elàstica, i portada a una verdadera perfecció.

Però no és sols en aquest ordre que s'han iniciat principis importants d'un regim social col·lectiu.

Una de les tendències més significatives que es desprèn de l'estudi de la literatura de guerra alemanya és la importància immensa que té als ulls del país tot quant se refereix a població. Els periòdics contenen gran número d'articles tractant dels problemes de la natalitat. Tothom està convençut que la resolució d'aquest problema és de conseqüències vitals per tota la nació. La base que generalment es pren és que una natalitat baixa seria desastrosa al país; i que des d'un punt de vista social i econòmic és urgentment necessari donar un nou apoi a la família que està morint sota les exigències d'una competència industrial. Totes les classes del poble alemany ho creuen així. Fins molts patrons importants han adoptat voluntàriament el sistema de pagar els jornals graduats segons el número de criatures de la família; i projectes de totes classes s'han donat al públic encaminats a garantir un sou segur proporcionat a les càrregues que sobre ell pesin. Es sorprenent la rapidesa amb què s'ha eclipsat el principi de igual paga a igual treball.

Potser ningú ha sostingut tan lliure i hàbilment les tendències socials en Alemanya, durant la guerra, com Heinz Potthoff, un ben conegut publicista i un dels diputats del Reichstag per Düsseldorf. Segons la seva opinió (escrita en 1917) el poble va penetrant-se dels ideals comuns. Es veu clarament, d'una manera especial, tenint en compte els temps difícils que amb seguretat vindran després de la guerra, que l'interès suprem de la comunitat és que tots els seus membres participin tan abundantment com sigui pos-

sible a tot quant contribueix a la prosperitat de la vida. «El benestar de l'Estat consisteix en posseir tants homes forts i competents com sigui possible, feliços i alegres en llur treball.» L'element humà ha de comptar abans que cap consideració comercial o industrial.

Ha de desencoratjar-se la producció d'articles inútils al poble. L'antic concepte del profit ha de desaparèixer per deixar lloc al principi que tota reforma econòmica ha de tenir per finalitat donar al poble els mitjans necessaris per a proveir-se ell mateix de tot el necessari per a una vida de prosperitat, quan a aliment, vestits i nutriment mental. El blanc ha d'ésser la més intensa difusió possible entre el poble de bens materials i intel·lectuals. D'això es dedueix que «l'interès del consumidor ha de precedir el del productor». La vida comercial de la nació penosament i poc a poc va donant-se compte que ella, també, ha de subjectar-se al principi dominant de solidaritat social.

El sistema del *bread-ticket* és un presagi del futur. D'aquí endavant no podrà negar-se que tots els ciutadans tenen dret a la vida, i que mitjançant un petit Socialisme això es trasllada a la pràctica fàcilment. El sistema de regulació de la renda i garantia contra el desahuci que tan bé s'ha portat a cap en alguns llocs durant la guerra, preparen així mateix el camí d'una completa defensa del treballador contra la misèria.

En l'opinió de Potthoff les experiències de la guerra han justificat plenament el principi de reconstrucció social mitjançant el Socialisme local o municipal. S'ha vist clarament fins pels més conservadors, que una organització d'aquesta mena podia obrar amb molta més senzillesa del que havien pensat, i produeix innumerables beneficis a la col·lectivitat. La guerra ha demostrat amb quina facilitat podien fer-se coses que semblaven abans impossibles.

El que gradualment va aconseguir-se és la bona disposició de totes les forces econòmiques del país per servir el ciutadà, amb una perfecta unitat. L'antiga opinió de *Vermögensrecht* (el sistema social basat sobre la propietat) ha de desaparèixer davant la nova idea de *Menschenrecht* (el sistema que té per base les necessitats humanes). El capital ha de disciplinar-se. D'ara endavant no pot fer el que vulgui. S'ha arribat a conèixer ara que el que és millor per la col·lec-

tivitat és al fi i al cap el millor per cada individu. Hem arribat aquí a una síntesi de l'Individualisme i del Socialisme, i és precisament en aquesta direcció que l'Alemanya moderna portarà a cap el seu regíme social propi.

Reprenent la qüestió dels sous, Potthoff demostra, que el que ara principalment cal (i està naturalment actualitzant-se) és una reforma de tot el sistema en sentit que el sou satisfaci a bastament les necessitats de vida i expansió de l'obrer. Es a dir més que el pagament pel treball que fa, «és la part que li pertoca de la prosperitat general». Per això ha de tenir-se en compte per a la regulació del sou la quantitat que cal a la família de cada ú per a satisfer completament les seves necessitats tant pel que es refereix a aliment com a habitació. L'home, cap de una família, ha de tenir un sou i una habitació proporcionats a les seves obligacions. S'ha reconegut ja que l'Estat en son interès propi ha de curar de l'educació de tots. Però és l'aliment i l'habitació menys essencial? El mateix principi que inspirà l'educació pública ens porta a garantir a tots els infants, aliment, vestits i habitació adequats.

Anem així, continua Potthoff, a un estat social en el qual serà deure de la col·lectivitat garantir a tot ciutadà una base de vida adequada. La nostra finalitat no pot ésser menys que això. Serà completament possible eliminar la pobresa. Durant algun temps, escriu Potthoff, un programa de reforma en aquest sentit ha estat inclòs en les obres de Josef Popper (especialment en *Die allgemeine Nährpflicht als Lösung der sozialen Frage*, que en una forma resumida i en un follet anomenat *Nach dem Kriege*, ha estat publicada per l'editor Reissner, de Dresden). Popper exposa el dret de tot ciutadà a demanar a la comunitat un ample mínim de tot el que és necessari per una vida civilitzada (incluint aliment, vestits, habitació, educació dels infants, i un excedent per viatges, concerts, llibres i cultura pròpia). Tot el necessari hauria de produir-se per l'Estat en les seves fàbri-

ques i tallers propis, en els quals tots els homes i dones des de 18 a 30 haurien de fer una determinada quantitat de treball. Aquest fóra un servei social obligatori a tota la nació. Fora aquesta disposició la vida econòmica usual, sobre la base de l'individualisme, podria anar continuant.

D'acord amb les idees de Potthoff, molts coneguts reformadors socialistes alemanys, tals com Grotjahn i Jahn, han presentat projectes complets d'assegurança als pares de família. La idea general és la de crear una mancomunitat, formada (atenent-se a algunes indicacions) de quotes dels treballadors, ajudats per l'Estat i les corporacions locals, de la qual sortirien després quantitats addicionables als sous en proporció a les necessitats de la família de tots els que hi participessin. El resultat final vindria a ésser quasi el mateix que una graduació de sous basada en la família. La distribució de la riquesa es faria d'acord amb les necessitats de la família en lloc de fer-se tenint en compte el treball produït.

Encara que tot el que precedeix tracta del que es va fer i es va escriure abans de la Revolució, no deixa per això d'ésser importantíssim. Fins ara els *leaders* d'Alemanya actuen moderadament en cooperació amb els diversos moviments de reforma social que ja existien (fins quan són completament estranys a les actuals representacions socialistes.) No proposen cap trastorn econòmic. Llur sistema de desenrotllar les institucions existents en direcció al Socialisme fins aconseguir llur ideal de comunitat socialista, fa creure probable que principis com els indicats anteriorment seran utilitzats per complet.

JOAQUIM FOLGUERA

La companyia immaterial de l'amic ens ha descobert altres fines companyies. Retrobem el sentit de coordinació en el moviment de les joventuts catalanes.

No hi han solitaris amagats. Totes

les voluntats s'ajunten i es troben en el mateix treball.

Una veu respon l'altra veu. *Juventut* de Manresa, *Vida Olotina* d'Olot, *Baix Empordà* de Palafrugell, *Renovació* de Tarragona, *Gent Nova* de Badalona, *Marinada* de Palamós. Totes les fulles en les quals la joventut troba ressó, han dit perfectament articulats el nom de Joaquim Folguera.

No insistim massa. Fidels a la pruija de serenitat que recordava d'ell En Llorenç Artigas, vigilem: mentre el nostre Folguera menat pel vent corre per l'eternitat, la nova estrella que la seva cursa signa en el cel de Catalunya segons gentil averany de Marius Aguilar en les paraules que li ha dedicat.

CAL ESMENTAR

Que la revista *Cænobium* ha reprès des de el gener la seva publicació normalitzant el seu servei que té a Catalunya intel·ligents adictes.

— Que *la culta y práctica cordialidad* amb que alguns han qualificat l'iniciativa de la creació pel Govern espanyol de dues beques de 3,000 pesetes per a cada república sud-americana a l'objecte de subvenir les despeses dels estudiants que fossin designats per estudiar en les Universitats espanyoles, revela le més trista ignorància del que representa el daler cultural de les joventuts hispano-americanes i la generositat amb que són ateses pels organismes de govern respectius; i la més desgraciada visió dels camins de la vida científica del nostre professorat.

Bé prou hem sofert els catalans d'aquesta incapacitat ara públicament manifestada. I deslligats de la tutoria de l'escalafó i de la mongeta hem cercat nosaltres mateixos els camins de la vida científica i hem dit clarament que *volem l'Universitat*.

— Que en algun col·lega parisenc, tal, havem llegit uns mots d'elogi per al nostre espiritual marxant d'essències J.-M. Junoy.

— La revista *Klingen* que ens informa de l'estat actual de les arts i les lletres a Escandinàvia.

Per primera vegada en l'espai de quatre anys, i contra la voluntat dels qui, agermanats en una perfecta convivència, escrivim la REVISTA o hi col·laboren amb sugestions i amb l'escalf de llur adhesió, s'ha interromput el nostre diàleg amb el públic, demostrant-nos que no hi ha possibilitat de inhibir-se de la lluita social ni per aquells que, com nosaltres, tenen a orgull avantposar a tota altre cosa el culte desinteressat de les idees.

En rependre dintre una normalitat encare precària e incerta la nostra publicació, estimem del nostre deure treure conseqüències de l'esdeingut i per això afirmem els extrems següents:

Primer que tot, la nostra fe en la catalanitat de tots els estaments del nostre poble, fet essencial que ens és averany i garantia de sa restauració política, i contra el qual de res no valdran en definitiva els eventuals aperduaments dels partits catalanistes, oblidadors de sa veritable tasca davant les convulsions dels interessos.

L'atenció que haurem d'accentuar per a tots els problemes obrers, en el ben entès de que prenem aquest concepte amb alguna major amplitud que les lluites per al salari mínim o la jornada màxima, el prenem com implicant l'imperi de la justícia en la comunitat i l'incondicional triomf de l'espèrit de la ciutat per demunt dels passatgers i parcials dalers, programes i construccions de cada banderia.

I finalment, la convicció de que no trionfarà una nova organització social sinó és més intel·ligent que l'antiga; per això, en pendre posició ajudant-la o combatent-la en cada etapa, no més ens interessaran els punts d'obirs econòmics i els factors jurídics, com a sosteniment de l'intel·ligència que ha de tenir en tot temps i forma social absoluta supremacia.

JOSEP CARNER

Bella terra, bella gent

ES VEN PER TOT ARREU

SEGONA EDICIÓ DE

VENUS I ADONIS

de W. SHAKESPEARE

Traducció de M. Morera i Galícia

Prefaci de Josep Carner

FREDERIC CLASCAR

**Estudi sobre
la Filosofia a Catalunya
en el segle XVIIIe**

ES VEN PER TOT ARREU

TRINITAT CATASÚS

Poemes del Temps

Preu: Ptas. 3

Publicacions de LA REVISTA

Administració, Corts Catalanes, 613, baixos - Barcelona

Salvat germans, llibreters

LA CATALUNYA PINTORESCA

DE XAVIER NOGUÉS

Es publicarà en 5 fascicles de 10 gravats cada un amb text de FRANCESC PUJOLS
i Pròleg de JOAN SACS.

A PUNT DE SORTIR

AMIEL, de Salvador Albert.

POESIES, de Miquel Fortesa.

PRIMER LLIBRE D'ESTANCES, de Carles Riba.

DIALEGS DELS DEUS, de Lluçia de Samosata. Trad. directa de J. Farrán i Mayoral.

EN PREPARACIÓ

POESIES, LES NOVES VALORS DE LA POESIA CATALANA

PROSES, FRAGMENTS i TRADUCCIONS, de Joaquim Folguera.